

Quality4Children **Standardi**

izvanobiteljske skrbi za djecu u Europi

|

|

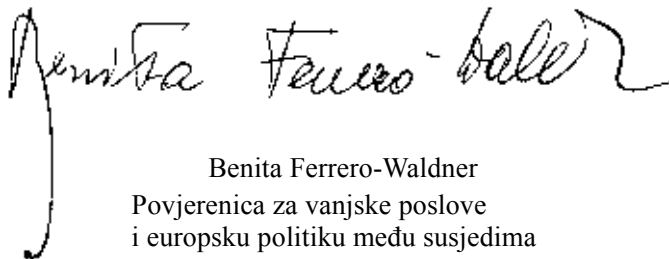
Predgovor

Benita Ferrero-Waldner, Europska komisija za vanjske poslove i europsku politiku među susjedima

Europska unija danas prolazi kroz važne ekonomske, političke i socijalne promjene, koje svoj trag ostavljaju i na djecu. Djeca koja žive sa siromašnim roditeljima ili djeca koja ne mogu živjeti sa svojim roditeljima najizloženija su neimaštini, isključivanju i diskriminaciji, što ih pak čini ranjivima i podložnima zlostavljanju, zanemarivanju i zabljudavanju. Priroda i okolnosti odgoja djeteta uvelike utječu na njegovu životnu situaciju. Žalosna je činjenica da postotak djece u EU koja žive u siromaštvu nadmašuje postotak odrasle populacije koja živi u siromaštvu. Iz toga slijedi da moramo osigurati odgovarajuće životne uvjete i skrb za svu djecu.

Kao povjerenica za vanjske poslove i europsku politiku među susjedima posebno sam zainteresirana za učinkovitu zaštitu prava djece koja uzima u obzir njihove individualne potrebe i razvojne sposobnosti, u čemu bi Europska unija mogla ostatku svijeta pokazati pravi put. Promicanje, zaštita i ostvarenje dječjih prava prerasli su u važan politički prioritet u unutarnjoj i vanjskoj politici EU-a. Dječja prava čine dio ljudskih prava koja su se EU i zemlje članice obvezale poštovati usvajanjem međunarodnih i europskih sporazuma, uključujući Konvenciju UN-a o pravima djeteta i prateće Fakultativne protokole, Milenijske ciljeve razvoja, Europsku konvenciju o ljudskim pravima i Europsku povelju o temeljnim pravima.

U tom kontekstu standardi *Quality4Children* ("kvaliteta za djecu") dopunjuju naše napore u stvaranju odgovarajuće politike, pogotovo u slučaju djece koja ne mogu živjeti sa svojim roditeljima. Dokument koji slijedi protkan je pričama iz stvarnog života koje su poslužile kao temelj za zajedničke standarde kojima je cilj osigurati i poboljšati mogućnosti razvoja djece i mladih u izvanobiteljskoj skrbi širom Europe. Uvjerenam da ti standardi predstavljaju vrijedan doprinos i važan daljnji korak u usklađivanju naših sustava skrbi za djecu u Europi.

Benita Ferrero-Waldner
Povjerenica za vanjske poslove
i europsku politiku među susjedima

Zahvala

Izrada ovih standarda bila bi nemoguća bez velike pomoći 163 djece i mladih osoba, 36 bioloških roditelja, 106 pružatelja skrbi i 24 člana proširenih obitelji, odvjetnika i predstavnika vlada iz svih dijelova Europe.

“Druga točka preokreta bio je način na koji mi se obratila majka udomiteljica pri našem prvom susretu. Prvo što sam primijetila bilo je njezino ponašanje, koje me je umirilo. Rekla mi je: I ja sam samo ljudsko biće. Danas ja pomažem vama, a sutra vi meni.”

(Majka iz Norveške, šifra 22.4.2002.)

Predgovor

Rad u interesu djece bez roditeljske skrbi sila je koja pokreće sve naše tri organizacije – FICE (*Fédération Internationale des Communautés Educatives* – Međunarodna organizacija za izvanobiteljski odgoj djece), IFCO (*International Foster Care Organisation* – Međunarodna organizacija za udomiteljstvo djece) i SOS-Dječje selo. Projektom *Quality4Children (Q4C)* nastojimo poboljšati situaciju djece bez odgovarajuće roditeljske skrbi i podržati njihov razvoj putem standarda kvalitete izvanobiteljske skrbi.

Ova publikacija predstavlja projekt *Q4C* i iz njega proizašle standarde kvalitete izvanobiteljske skrbi za djecu u Europi.

Kontekst

Usvajanjem Konvencije Ujedinjenih naroda o pravima djeteta 1989. godine, ciljevi naših triju organizacija dobili su međunarodni pravni okvir.

Prihvatanje obaveza poštivanja, zaštite i ostvarivanja prava djeteta na globalnoj razini dalo je dodatni zamah našem djelovanju. Ipak, s obzirom na sve učestalija kršenja dječjih prava širom svijeta, svi se slažemo da nije dovoljno preuzeti političku obavezu ugrađenu u međunarodne sporazume, niti jednostavno povećati broj aktivnosti namijenjenih zaštiti djece.

Imajući to u vidu, *Q4C* je izrastao iz čvrstog uvjerenja da je učinkovito i održivo poboljšanje statusa djece u izvanobiteljskoj skrbi moguće jedino kroz udruživanje snažnih partnera. To je uvjerenje urodilo suradnjom naše tri organizacije u osmišljavanju ovog projekta te u usvajanju participativnog pristupa tijekom same izrade projekta.

Nakon tri godine istraživanja i zajedničkih napora koji su doveli do postojećih standarda *Q4C*, spremni smo dati sve od sebe da ojačamo našu suradnju i uspostavimo nova partnerstva na svim razinama, a sve s ciljem promicanja standarda i zaštite prava djece bez odgovarajuće roditeljske skrbi ne samo u Europi, nego i širom svijeta.

Okvir za provedbu

U želji da proširi prostor koji je Konvencija o pravima djeteta posvetila statusu djece bez odgovarajuće roditeljske skrbi, Odbor za prava djeteta UN-a je 2004. godine zatražio izradu "Smjernica Ujedinjenih naroda za zaštitu djece bez odgovarajuće roditeljske skrbi". Odbor ministara Vijeća Europe je 2005. godine na istom tragu prihvatio preporuku o pravima djece koja žive u institucionalnoj skrbi u zemljama članicama. *Q4C* nadopunjuje taj okvir standardima kvalitete koji imaju neposrednu praktičnu primjenu.

Sad je potrebno osigurati da se standardi uvažavaju na nacionalnoj razini te ispuniti našu zajedničku obavezu osiguravanja jednakih prava za svu djecu.

Iskreno zahvaljujemo svima koji su pridonijeli izradi ovih standarda kvalitete, uključujući samu djecu i mlade.

Od srca pozdravljamo i ohrabrujemo sve koji prihvaćaju obavezu podržavanja provedbe standarda na svim razinama!

Monika Niederle
FICE International

Keith Henderson
IFCO

Helmut Kutin
SOS-Kinderdorf International

Sadržaj

Sadržaj

Okvir	8
Definicija misije	9
Vizija	9
Misija	9
Vrijednosti	9
Temeljni koncepti	10
Načela	10
Referentni okvir	10
Izrada i provedba standarda	11
Područje primjene	11
Istraživanje	11
Izrada standarda	12
Provedba standarda <i>Quality4Children</i>	12
Struktura i kratki pregled standarda <i>Quality4Children</i>	13
Struktura	13
Kratki pregled standarda <i>Quality4Children</i>	14
Standardi <i>Quality4Children</i> – Područje standarda 1:	
Proces odlučivanja i prijema	18
Standard 1: Dijete i njegova biološka obitelj dobivaju podršku tijekom procesa odlučivanja	19
Standard 2: Dijete se osposobljuje za sudjelovanje u procesu odlučivanja	21
Standard 3: Profesionalni proces odlučivanja jamči najbolju moguću skrb za dijete	22
Standard 4: Braća i sestre smještaju se zajedno	24
Standard 5: Prelazak u novi smještaj dobro je pripremljen i brižljivo proveden	25
Standard 6: Proces izvanobiteljske skrbi za dijete definira se individualnim planom skrbi	27

Quality4Children – Područje standarda 2:

Proces pružanja skrbi	30
Standard 7: Smještaj djeteta odgovara njegovim potrebama, životnoj situaciji i socijalnoj sredini iz koje je poteklo	31
Standard 8: Dijete održava kontakt sa svojom biološkom obitelji	33
Standard 9: Pružatelji skrbi imaju potrebne kvalifikacije i odgovarajuće radne uvjete	35
Standard 10: Odnos između pružatelja skrbi i djeteta temelji se na razumijevanju i poštovanju	37
Standard 11: Dijete se osposobljuje za aktivno sudjelovanje u donošenju odluka koje izravno utječu na njegov život	39
Standard 12: Dijete prima skrb u odgovarajućim životnim uvjetima	41
Standard 13: Djeca s posebnim potrebama primaju odgovarajuću skrb	43
Standard 14: Dijete/mlada osoba kontinuirano se priprema za samostalan život	45

Quality4Children – Područje standarda 3:

Proces napuštanja skrbi	48
Standard 15: Proces napuštanja skrbi temeljito se planira i provodi	49
Standard 16: Komunikacija u procesu napuštanja skrbi odvija se na svrhovit i primjeren način	51
Standard 17: Dijete/mlada osoba osposobljuje se za sudjelovanje u procesu napuštanja skrbi	53
Standard 18: Osigurani su praćenje, stalna podrška i mogućnost održavanja kontakta	55

Pojmovnik ključnih termina	58
Prilog	59
Referentni okvir uz Konvenciju UN-a o pravima djeteta	59
Konvencija o pravima djeteta	64
Partnerske organizacije na projektu <i>Quality4Children</i>	82
Impresum	84

Okvir

Stotine tisuća djece u Europi iz brojnih razloga nisu u mogućnosti odrastati u svojim biološkim obiteljima, nego nakon službene intervencije bivaju smješteni u neki oblik izvanobiteljske skrbi. Takvoj djeci nudi se čitav niz različitih sustava skrbi u kojima se mogu osigurati i poboljšati njihove mogućnosti razvoja. Smještaj u neprikladnom okruženju može omesti razvoj djece, ugroziti ih i izložiti ih riziku brojnih kršenja njihovih temeljnih prava.

U tom kontekstu i unatoč velikom prostoru koju je Konvencija UN-a o pravima djeteta posvetila toj temi, Odbor za prava djeteta UN-a je 2004. godine zatražio izradu UN-ovih smjernica za zaštitu djece bez odgovarajuće obiteljske skrbi.

Na europskoj razini, preporuke Vijeća Europe o pravima djece koja žive u institucionalnoj skrbi također pružaju okvir za rad s djecom bez odgovarajuće roditeljske skrbi.

U europskom kontekstu, međunarodne organizacije za skrb o djeci FICE, IFCO i SOS-Dječje selo su, crpeći iz vlastitih iskustava, također prepoznale izraženu potrebu za izradom standarda kvalitete na području izvanobiteljske skrbi za djecu. U Europi, danas prvenstveno usredotočenoj na ekonomski rast, paneuropske inicijative neophodne su za svladavanje socijalnih izazova.

U tom kontekstu, tri međunarodne organizacije za skrb o djeci, FICE, IFCO i SOS-Dječje selo, su u ožujku 2004. godine pokrenule projekt kojemu je cilj osigurati i poboljšati mogućnosti razvoja djece i mladih u izvanobiteljskoj skrbi u Europi.

Definicija misije

Vizija

Definicija vizije *Quality4Children* glasi:

Djeca bez odgovarajuće roditeljske skrbi moraju imati mogućnost da oblikuju svoju budućnost kako bi izrasli u samopouzdanu, samosvjesne i aktivne članove društva, živeći pritom u okruženju koje im pruža podršku, zaštitu i skrb te potiče razvoj njihovog punog potencijala.

Misija

Misija *Quality4Children* jest poboljšanje statusa i razvojnih mogućnosti djece u izvanobiteljskoj skrbi putem sljedećih ciljeva:

- stvaranje europske mreže dionika koji zagovaraju prava djece u izvanobiteljskoj skrbi
- razvoj europskih standarda kvalitete na temelju iskustava i dobre prakse neposredno uključenih osoba
- promicanje usvajanja, provedbe i praćenja standarda kvalitete za djecu u izvanobiteljskoj skrbi na nacionalnoj i europskoj razini

Vrijednosti

Quality4Children ima pet podjednako važnih vrijednosti koje su se uzele u obzir tijekom izrade projekta:

Sudjelovanje: Ljudi koji su neposredno uključeni u izvanobiteljsku skrb za djecu bili su aktivni sudionici projekta od 2004. godine naovamo; riječ je o djeci i mladima koji imaju iskustvo izvanobiteljske skrbi, biološkim obiteljima, pružateljima skrbi i socijalnim radnicima.

Rodno osviještena politika i osvještavanje različitosti: Rodno osviještena politika i osvještavanje različitosti svih osoba uključenih u izvanobiteljsku skrb sastavni su dio svih naših procesa.

Partnerstvo: Osobe i organizacije neposredno uključene u izvanobiteljsku skrb za djecu imaju mogućnost ulaska u projekt na nacionalnoj i europskoj razini.

Obaveza: *Q4C* preuzima sve obaveze iz Konvencije UN-a o pravima djeteta

Odgovornost i održivost: *Q4C* odgovoran je trima organizacijama koje su projekt i osmislile. Njegova održivost bit će osigurana putem europske mreže kojom upravljaju tri spomenute organizacije, a koja će osigurati promicanje standarda i poticanje partnerskih udruživanja radi zagovaranja poboljšanja situacije i proširenja mogućnosti za djecu u izvanobiteljskoj skrbi.

Temeljni koncepti

Načela

Osnova za standarde *Q4C* su informacije prikupljene iz svjedočanstava (priča) ljudi koji imaju iskustva u izvanobiteljskoj skrbi za djecu (pripovjedači). Nakon analize tih priča, *Q4C* je identificirao niz zajedničkih tvrdnji koje se su provlačile kroz sve njih. Tvrdnje su potom bile razvrstane na sljedeća područja:

Komunikacija i sudjelovanje

Pripovjedači su istakli važnost prikladne i transparentne komunikacije tijekom procesa pružanja izvanobiteljske skrbi. Svjedočanstva su naglasila i koliko je važno saslušati i uvažiti mišljenje svake osobe.

Intervencija službi za zaštitu i skrb o djeci

Pripovjedači su kao opći problem spomenuli brza i prikladna individualna rješenja za djecu, uključujući zajednički smještaj za braću i sestre, uključivanje bioloških obitelji i praćenje procesa.

Skrb

Identificirane zajedničke teme vezane za skrb jesu: miran prelazak iz jednog oblika skrbi u drugi i kontakt između djece, bioloških i proširenih obitelji i pružatelja skrbi.

Struktura, pravila, rituali, postavljanje granica, prepoznavanje i prihvaćanje granica – to su teme koje su mladi spominjali kao važne u svakodnevnom životu u izvanobiteljskoj skrbi.

Važnost čvrstih odnosa i privrženost između djeteta i pružatelja skrbi, emocionalno vezivanje i poticanje djetetova potencijala također su bili istaknuti kao važna pitanja za pružatelje skrbi djeci/mladima.

Napuštanje skrbi

Za pripovjedače, glavni elementi koje pružatelj skrbi mora uzeti u obzir kad dijete/mladu osobu priprema za napuštanje skrbi jesu: podržati dijete/mladu osobu u donošenju vlastitih odluka i izgradnji društvenog života, pripremiti ih za samostalan život te pružiti podršku i savjetodavnu pomoć tijekom razdoblja nakon napuštanja skrbi.

Referentni okvir

Standardi *Q4C* izrađeni su u okviru Konvencije UN-a o pravima djeteta; svaki standard *Q4C* odražava jedno ili više temeljnih načela Konvencije: nediskriminacija; posvećenost radu u interesu djeteta; pravo na život, preživljavanje i razvoj; i uvažavanje djetetova mišljenja.

Izrada i provedba standarda

Područje primjene

Standardi *Q4C* osmišljeni su kako bi informirali, vodili i utjecali na osobe uključene u izvanobiteljsku skrb za djecu, ili preciznije: na djecu i mlade osobe koji trebaju početi živjeti ili već žive u izvanobiteljskoj skrbi, biološke obitelji čije dijete/djeca trebaju početi živjeti ili već žive u izvanobiteljskoj skrbi, pružatelje skrbi, voditelje ustanova skrbi, socijalne radnike, osoblje u službama za zaštitu i skrb o djeci, znanstvenike koji se bave dječjom i mladenačkom problematikom, nevladine organizacije koje rade na području razvoja djece i mladeži, predstavnike javnih vlasti na svim razinama itd.

Ciljne države

Austrija, Belgija, Bugarska, Hrvatska, Cipar, Češka, Danska, Estonija, Finska, Francuska, Njemačka, Grčka, Mađarska, Island, Irska, Italija, Latvija, Litva, Luksemburg, Malta, Nizozemska, Norveška, Poljska, Portugal, Rumunjska, Slovačka, Slovenija, Španjolska, Švedska, Švicarska, Turska, Velika Britanija.

Istraživanje

Cilj istraživanja *Q4C* bio je prikupiti priče o dobrim praksama u 32 države sudionice, analizirati ih i tako prikupljene informacije pretočiti u standarde kvalitete.

Q4C je kao metodu prikupljanja podataka odabrao pripovijedanje; odabrana metoda osigurava neposredno sudjelovanje ispitanika u stvaranju temelja za standarde *Q4C*.

Kao istraživački materijal poslužile su priče o dobrim praksama osoba/strana koje imaju iskustvo s izvanobiteljskom skrbi za djecu.

U okviru projekta *Q4C* ukupno su prikupljene i analizirane 332 priče iz 26 zemalja. Prosječan broj prikupljenih priča po zemlji bio je 10,5. Ukupno 49% priča poteklo je od djece i mladih osoba koje imaju iskustvo s izvanobiteljskom skrbi za djecu (najvažnija demografska grupa za projekt); 11,5 % od bioloških roditelja; 32% od pružatelja skrbi (udomiteljske obitelji i SOS-obitelji, voditelji mladih i ostalo osoblje u ustanovama skrbi) i 7,5% od ostalih (socijalni radnici, odvjetnici itd.).

Analiza podataka i rezultati

Osnovna ideja ovog pristupa bila je provesti kvalitativnu analizu sadržaja, što je ostvareno čitanjem tekstualnih informacija (priča) kako bi se identificirale glavne skupine varijabli: kategorije, koncepti, svojstva i njihov međusoban odnos u pričama.

Skupina koja je analizirala priče objedinila je rezultate u informacijsku matricu i na temelju iste izradila izvještaj u kojem se poslužila tim podacima. Izvještaj sadrži informacije o iskustvima, očekivanjima i potrebama ispitanika. Kategorije prepoznate u pričama već su navedene u prethodnom dijelu teksta (vidi gore pod: Temeljni koncepti).

Izrada standarda

Projektni tim (PT) *Q4C* pokrenuo je konzultacije na nacionalnoj razini u 32 europske države u kojima je aktivna barem jedna od triju organizacija zaslužnih za projekt. Osnovni ishod tih konzultacija bila je nominacija nacionalnih koordinatora (NK) koji su, u suradnji s nacionalnim timovima (NT), trebali provesti istraživanje i izraditi standarde na nacionalnoj razini. Prvi zadatak nacionalnih timova bio je prikupiti i analizirati priče o dobrim praksama od osoba neposredno uključenih u izvanobiteljsku skrb za djecu. Rezultati analize poslužili su kao temelj za izradu standarda kvalitete.

Prvi nacrt standarda *Q4C* izradili su nacionalni timovi uz podršku projektnih timova. Taj je radni dokument prošao daljnju razradu tijekom tri sastanka međunarodnih timova, uz sudjelovanje mladih iz *Q4C*. Nakon dovršavanja radne verzije, ispitanici (pripovjedači) i članovi nacionalnih timova imali su priliku prosljediti povratne informacije projektnom timu. Njihove preporuke uvrštene su u standarde na zaključnom sastanku međunarodnih timova.

Tim koji se sastojao od jedne mlade osobe i članova nacionalnih timova te projektni tim zajedno su revidirali, uredili i finalizirali standarde.

Provedba standarda *Quality4Children*

Za ostvarivanje misije *Q4C* na temelju međusobno povezanih ključnih načela jednakosti, inkluzivnosti i sudjelovanja, utvrđena su sljedeća dva cilja:

- zagovaranje prihvaćanja standarda kvalitete izvanobiteljske skrbi za djecu na nacionalnoj i europskoj razini
- promicanje standarda *Q4C* te njihova cjelokupnog pristupa i filozofije na nacionalnoj, europskoj i globalnoj razini

Struktura i kratki pregled standarda *Quality4Children*

Standardi *Q4C* izrađeni su kako bi osigurali i popravili situaciju i mogućnosti razvoja djece i mladih u izvanobiteljskoj skrbi za djecu u Europi. Standardi su zamišljeni kao oblik podrške dionicima u izvanobiteljskoj skrbi za djecu i mlade, među koje se ubrajaju djeca i mladi, biološke obitelji, pružatelji skrbi, ustanove skrbi, službe za zaštitu i skrb o djeci te državne i međudržavne organizacije.

Struktura

Standardi *Q4C* sastoje se od 18 standarda koji su razvrstani po fazama skrbi određenima tijekom istraživanja (a). Svaki standard *Q4C* obuhvaća četiri elementa (b).

a) Područja standarda

U ovom dokumentu proces izvanobiteljske skrbi za djecu podijeljen je na tri područja.

Proces odlučivanja i prijema:

Proces ima dvije faze: procjena djetetove situacije kako bi se donijela odluka o najboljem rješenju i mjerama koji će dovesti do integracije djeteta u njegovu buduću životnu situaciju.

Proces pružanja skrbi:

Proces pružanja skrbi je razdoblje između procesa prijema djeteta i procesa napuštanja skrbi. Obuhvaća stvarnu skrb i podršku pružatelja skrbi.

Proces napuštanja skrbi:

To je proces putem kojeg dijete/mlada osoba postaje samostalna osoba, vraća se u svoju biološku obitelj ili prelazi u drugi oblik smještaja. Uključuje i daljnju podršku koju dobiva od (sad već) bivšeg pružatelja skrbi.

b) Elementi standarda

Naslov standarda i opis

Jasna definicija očekivane razine kvalitete. Standard daje strukturu i smjer za rad u izvanobiteljskoj skrbi za djecu.

Citati

Odabrani citati iz priča pripovjedača; navedene šifre korespondiraju s bazom podataka *Q4C*.

Odgovornosti

Niz zadataka, obaveza i definiranih područja nadležnosti za sve dionike koji su uključeni u provedbu relevantnog standarda.

Smjernice

Kriteriji koje se odnose na provedbu relevantnog standarda.

Znakovi upozorenja

Opis svega što se ne smije dogoditi pri provedbi relevantnog standarda.

Kratki pregled standarda *Quality4Children*

Područje standarda 1: Proces odlučivanja i prijema

Standard 1: Dijete i njegova biološka obitelj dobivaju podršku tijekom procesa odlučivanja

Dijete i njegova biološka obitelj imaju pravo na intervenciju u slučaju da su izrazili želju za promjenom životne situacije ili ako situacija to nalaže. Na prvom su mjestu sigurnost i interesi djeteta. Mišljenje djeteta i njegove biološke obitelji uvijek se sluša i uvažava.

Standard 2: Dijete se osposobljuje za sudjelovanje u procesu odlučivanja

Sve uključene strane slušaju i uvažavaju dijete. Dijete dobiva odgovarajuće informacije o svojoj situaciji te poticaj da izrazi svoje mišljenje i sudjeluje u procesu odlučivanja u onoj mjeri u kojoj mu to dopušta njegov stupanj razumijevanja.

Standard 3: Profesionalni proces odlučivanja jamči najbolju moguću skrb za dijete

Proces odlučivanja mora odgovoriti na dva pitanja: Koje je rješenje najbolje za dijete? U slučaju da se utvrdi potreba za izvanobiteljskom skrbi, koji bi oblik smještaja najbolje odgovarao djetetu?

Sve strane koje su neposredno uključene u djetetov razvoj u međusobnu suradnju ulažu svoje stručne sposobnosti. Sve dobivaju i dijele relevantne informacije o procesu odlučivanja. Kod prijema djeteta s posebnim potrebama, u obzir se uzimaju sve njegove specifične potrebe.

Standard 4: Braća i sestre smještaju se zajedno

Tijekom procesa pružanja izvanobiteljske skrbi, braća i sestre smještaju se zajedno. Braća i sestre razdvajaju se samo onda kad je to u njihovom interesu. U takvim slučajevima osigurava se kontakt među njima, osim ako isti nema negativan utjecaj na njih.

Standard 5: Prelazak u novi dom dobro je pripremljen i brižljivo proveden

Nakon donošenja odluke o obliku skrbi, buduća ustanova skrbi temeljito se priprema za prijem djeteta. Doček mora biti postupan i izazvati što manje potresa u djetetovu životu. Prelazak u novi smještaj osmišljen je kao proces kojemu je glavna svrha osigurati da se sve odvija u interesu djeteta i na dobrobit svih relevantnih strana.

Standard 6: Proces izvanobiteljske skrbi za djecu definira se individualnim planom skrbi

Individualni plan skrbi nastaje tijekom procesa odlučivanja, a daljnju razradu i provedbu prolazi dokle god traje proces pružanja izvanobiteljske skrbi. Plan usmjerava cjelokupni razvoj djeteta.

Općenito gledano, planom skrbi definira se razvojni status djeteta, postavljaju se ciljevi i mjere te određuju resursi potrebni za podršku općeg razvoja djeteta. Sve relevantne odluke koje se donose tijekom procesa pružanja izvanobiteljske skrbi proizlaze iz plana skrbi.

Područje standarda 2: Proces pružanja skrbi

Standard 7: Smještaj djeteta odgovara njegovim potrebama, životnoj situaciji i prvobitnom socijalnom okruženju

Dijete odrasta u inkluzivnom okruženju u kojem dobiva podršku, zaštitu i ljubav. Smještanjem djeteta u brižnu obitelj ispunjavaju se svi navedeni kriteriji.

U novom smještaju dijete ima priliku izgraditi stabilan odnos s pružateljem skrbi, ostajući pritom u vezi sa svojim socijalnim okruženjem.

Standard 8: Dijete ostaje u kontaktu sa svojom biološkom obitelji

Kontakt djeteta s biološkom obitelji potiče se, održava i podržava ako je to u interesu djeteta.

Standard 9: Pružatelji skrbi imaju potrebne kvalifikacije i odgovarajuće radne uvjete

Pružatelji skrbi prošli su temeljito testiranje, selekciju i obuku prije preuzimanja odgovornosti za skrb o djetetu. U nastavku karijere omogućuje im se trajno stručno usavršavanje i podrška kojom se osigurava cjelokupni razvoj djeteta.

Standard 10: Odnos između pružatelja skrbi i djeteta temelji se na razumijevanju i poštovanju

Pružatelj skrbi posvećuje pažnju djetetu, svjesno nastoji izgraditi povjerenje i što bolje razumjeti dijete. Pružatelj skrbi s djetetom uvijek komunicira otvoreno, iskreno i s poštovanjem.

Standard 11: Dijete se osposobljuje za aktivno sudjelovanje u donošenju odluka koje izravno utječu na njegov život

Dijete se prepoznaje kao ekspert za vlastiti život. Dijete se informira, sluša i shvaća ozbiljno, a njegova sposobnost oporavka prepoznaje se kao snažan potencijal. Dijete se potiče da otvoreno govori o svojim osjećajima i iskustvima.

Standard 12: Dijete prima skrb u odgovarajućim životnim uvjetima

Standardi života i infrastruktura ustanove skrbi ispunjavaju potrebe djeteta u smislu udobnosti, sigurnosti, zdravih životnih uvjeta, kao i u smislu potpune dostupnosti izobrazbe i zajednice.

Standard 13: Djeca s posebnim potrebama primaju odgovarajuću skrb

Pružatelji skrbi prolaze kontinuiranu i specifičnu obuku i dobivaju podršku kako bi mogli ispuniti posebne potrebe djece za koju skrbe.

Standard 14: Dijete/mladu osobu kontinuirano se priprema za samostalan život

Dijete/mlada osoba dobiva podršku pri oblikovanju vlastite budućnosti, u kojoj treba postati samostalan, autonoman i aktivan član društva. Školuje se i ima priliku steći životne vještine i razviti vrijednosni sustav..

Dijete/mlada osoba dobiva podršku za razvoj samosvijesti. To joj pomaže da se osjeća snažno i sigurno u sebe te da se lakše nosi s problemima.

Područje standarda 3: Proces napuštanja skrbi

Standard 15: Proces napuštanja skrbi detaljno se planira i provodi

Proces napuštanja skrbi je važna faza u izvanobiteljskoj skrbi za dijete, koja se detaljno planira i provodi. Zasniva se prvenstveno na individualnom planu skrbi djeteta/mlade osobe.

Djetetu/mladoj osobi priznaje se sposobnost da stručno procijeni kvalitetu vlastite skrbi. Povratne informacije djeteta/mlade osobe ključne su za daljnji razvoj kvalitete sustava skrbi te specifičnog oblika skrbi koji je dijete/mlada osoba primala.

Standard 16: Komunikacija u procesu napuštanja skrbi odvija se na svrhovit i primjeren način

Sve strane uključene u proces napuštanja skrbi dobivaju relevantne informacije u skladu sa svojom ulogom u procesu. U isto vrijeme, dijete/mlada osoba i njegova/njezina biološka obitelj imaju pravo na privatnost i sigurnost.

Djetetu/mladoj osobi i biološkoj obitelji informacije se prenose na prikladan i razumljiv način.

Standard 17: Dijete/mlada osoba osposobljuje se za sudjelovanje u procesu napuštanja skrbi

Proces napuštanja skrbi temelji se na individualnom planu skrbi. Dijete/mlada osoba potiče se da otvoreno izražava mišljenja i želje o svojoj trenutnoj situaciji i budućem životu. Također sudjeluje u planiranju i provedbi procesa napuštanja skrbi.

Standard 18: Osigurani su praćenje, trajna podrška i mogućnost održavanja kontakta

Dijete/mlada osoba može nastaviti primati pomoć i podršku čak i nakon napuštanja izvanobiteljske skrbi. Ustanova skrbi čini sve što može da dijete/mlada osoba proces napuštanja skrbi ne doživi kao novi potres u svom životu.

U slučaju mladih koji su postali punoljetni, ustanova skrbi treba nastaviti nuditi podršku i mogućnost ostajanja u kontaktu.

Područje standarda 1

Proces odlučivanja i prijema

Proces odlučivanja ima dvije faze.

Prva faza odlučivanja u prvom se redu odnosi na procjenu djetetovih potreba i njegove obiteljske situacije te na odluku o najboljem rješenju za dijete. Ako je situacija takva da interesima djeteta najviše odgovara izvanobiteljska skrb, sljedeća faza procesa odlučivanja počinje određivanjem optimalnog smještaja. Proces odlučivanja zaključuje se odabirom novog smještaja oko kojeg su se usuglasile sve uključene strane.

Proces prijema djeteta obuhvaća sve aktivnosti vezane za integraciju djeteta u novu životnu situaciju. Sve strane izravno uključene u djetetov odgoj primaju i dijele informacije relevantne za proces odlučivanja.

U slučaju prijema djece s posebnim potrebama, u obzir se uzimaju njihove specifične potrebe.

Ovo područje standarda obuhvaća sljedeće standarde:

Standard 1: Dijete i njegova biološka obitelj dobivaju podršku tijekom procesa odlučivanja

Standard 2: Dijete se osposobljuje za sudjelovanje u procesu odlučivanja

Standard 3: Profesionalni proces odlučivanja jamči najbolju moguću skrb za dijete

Standard 4: Braća i sestre smještaju se zajedno

Standard 5: Prelazak u novi dom dobro je pripremljen i brižljivo proveden

Standard 6: Proces izvanobiteljske skrbi za dijete definira se individualnim planom skrbi

Standard 1. Dijete i njegova obitelj dobivaju podršku tijekom procesa odlučivanja

Dijete i njegova biološka obitelj imaju pravo na intervenciju u slučaju da su izrazili želju za promjenom svoje životne situacije ili da situacija to nalaže. Na prvom su mjestu sigurnost i interesi djeteta. Mišljenje djeteta i njegove biološke obitelji uvijek se sluša i uvažava.

„Užasno sam se bojala da ću izgubiti svoju djecu [...]. Ali odmah sam osjetila da sam i dalje važna osoba u njihovom životu. Bila sam uključena u sve što se događalo s djecom. Osjećala sam se kao dio cjeline [...], u svakom sam trenutku mogla svojoj djeci pokazati koliko me zanimaju, ponajviše zahvaljujući tome što mi je bilo dopušteno da prisustvujem svim važnim događajima za djecu.”

(Majka iz Luksemburga, šifra 18.4.2001.)

“Djevojčici je 14 godina i ne želi se vratiti kući. Sastaju se sa socijalnom službom kako bi razgovarali o situaciji. Ona ima konkretan zahtjev: želi novu obitelj. Izrađujemo mrežu ljudi u djevojčičinom životu i sl. kako bismo stekli bolji uvid u situaciju. Ispostavlja se da između majke i djevojke postoje značajni komunikacijski problemi. Kažem djevojci da bi bilo dobro da se svi sastanu i porazgovaraju o svemu što je muči u njezinoj trenutnoj situaciji.”

(Djelatnik službe za zaštitu i skrb o djeci iz Norveške, šifra 22.7.2001.)

A) Odgovornosti

Služba za zaštitu i skrb o djeci • Odmah imenuje osobu odgovornu za pružanje podrške djetetu i njegovoj obitelji tijekom procesa odlučivanja, a ako je moguće, i tijekom cjelokupnog trajanja izvanobiteljske skrbi.

B) Smjernice

1. Odgovorna osoba uvijek je dostupna

Odgovorna osoba dostupna je tijekom cjelokupnog procesa odlučivanja, radi pojašnjavanja djetetove situacije i pružanja podrške djetetu i njegovoj biološkoj obitelji. Ako je moguće, ista odgovorna osoba prati i potpomaže cjelokupni proces izvanobiteljske skrbi.

2. Sve relevantne strane u proces su uključene na socijalno osjetljiv način

Odgovorna osoba pokazuje živo zanimanje za različita gledišta na djetetovu situaciju i sve uključene osobe informira o njihovim pravima. U proces uključuje sve relevantne strane koje mogu pridonijeti razjašnjavanju djetetove situacije i pomoći u iznalaženju rješenja.

Odgovorna osoba sluša sve uključene strane, pokazuje im jednako poštovanje i pošteno prikazuje mogućnosti koje se djetetu nude.

C) Znakovi upozorenja

- Dijete i njegova biološka obitelj ne dobivaju podršku kad trebaju ili traže pomoć.
- Djetetove riječi se ignoriraju ili im se ne vjeruje.
- Važnost se pridaje samo jednoj strani priče.
- Uključene strane nemaju isti tretman ili ne dobivaju istu mjeru poštovanja.
- Informacije o pravima djeteta nisu pružene na primjeren način.

Standard 2. Dijete se osposobljuje za sudjelovanje u procesu odlučivanja

Sve uključene strane slušaju i uvažavaju dijete. Dijete dobiva odgovarajuće informacije o svojoj situaciji te poticaj da izrazi svoje mišljenje i sudjeluje u procesu odlučivanja u onoj mjeri u kojoj mu to dopušta njegov stupanj razumijevanja.

“Nazvala sam službu za zaštitu djece i oni su preuzeli stvar u svoje ruke. Reagirali su odmah. Tog sam dana shvatila da služba za zaštitu djece doista radi za moju dobrobit. Uključili su me čak i u donošenje odluke o mom novom smještaju.”

(Djevojka iz Norveške, šifra 22.2.2003.)

“Sama djevojka je željela prijeći u neki oblik skrbi. To je i uslijedilo nakon njezine druge molbe. Prvo je živjela s majkom, a kad se majka razboljela, otišla je živjeti kod oca. Vikendom je posjećivala jednu obitelj za privremenu skrb, a kasnije i drugu, koja je naposljetku postala i njezina udomiteljska obitelj.”

(Priča djevojke iz Finske, šifra 8.2.2002.)

A) Odgovornosti

Služba za zaštitu i skrb o djeci

- Omogućuje djetetu sudjelovanje u cjelokupnom procesu odlučivanja.
- Pruža djetetu sve relevantne informacije i osigurava njegovo sudjelovanje.

B) Smjernice

1. Dijete dobiva detaljne informacije na način prilagođen njegovoj dobi

Odgovorna osoba daje djetetu sve relevantne informacije o trenutnoj situaciji i mogućim rješenjima u budućnosti, pazeći pritom da dijete u potpunosti shvati dobivene informacije.

2. Dijete se ispituje pažljivo

Stručni djelatnici službe za zaštitu i skrb o djeci s djetetom razgovaraju na način prilagođen djetetovoj dobi.

3. Djetetovo mišljenje se poštuje i pažljivo razmatra

Odgovorna osoba pažljivo procjenjuje situaciju djeteta, tragajući za pristupima koji jamče da će se djetetovo mišljenje uzeti u obzir.

C) Znakovi upozorenja

- Dijete nema dovoljno informacija o svojoj situaciji ili ne razumije dobivene informacije.
- Djetetovo mišljenje se ignorira.
- Dijete se ne slaže s donesenom odlukom.

Standard 3. Profesionalni proces odlučivanja jamči najbolju moguću skrb za dijete

Proces odlučivanja mora odgovoriti na dva pitanja: Koje je rješenje najbolje za dijete? U slučaju da se utvrdi potreba za izvanobiteljskom skrbi, koji bi oblik smještaja najbolje odgovarao djetetu?

Sve strane koje su neposredno uključene u djetetov razvoj u međusobnu suradnju ulažu svoje stručne sposobnosti. Sve dobivaju i dijele relevantne informacije o procesu odlučivanja. Kod prijema djeteta s posebnim potrebama, u obzir se uzimaju sve njegove specifične potrebe.

“Savjetnik za udomiteljstvo predstavlja djetetove potrebe potencijalnim udomiteljskim obiteljima, i ako one pristanu, centar šalje obavijest djetetu. Dijete uz to dobiva i detaljan prikaz potencijalnih udomiteljskih obitelji. Prije samog smještaja, centar upoznaje dijete i biološku obitelj s udomiteljskom obitelji. Nakon toga slijedi sporazum između svih uključenih strana.”

(Djelatnik službe za zaštitu i skrb o djeci iz Slovenije, šifra 27.8.2003.)

A) Odgovornosti

Služba za zaštitu i skrb o djeci • Osigurava profesionalni proces odlučivanja.

- Osigurava participativni i transparentni proces.

Ustanova skrbi • Daje službi za zaštitu i skrb o djeci sve relevantne informacije o obliku skrbi koji nudi.

B) Smjernice

1. Proces je participativan i transparentan

Odgovorna osoba osigurava da sve uključene strane sudjeluju u procesu. Ona prikuplja sve podatke i dokumentira ih na jasan način. Odgovorna osoba svim uključenim stranama pruža informacije na socijalno osjetljiv način, pazeći da svi razumiju i imaju pristup relevantnim informacijama.

2. Osigurana je suradnja s vanjskim organizacijama

Odgovorna osoba osigurava stručnjake iz različitih organizacija koji mogu procijeniti djetetovu situaciju i ponuditi svoju savjetodavnu pomoć.

3. Potpuna informiranost o mogućim posljedicama smještaja

Odgovorna osoba temeljito procjenjuje moguće mjere i sve uključene strane informira o potencijalnim posljedicama smještaja.

4. Ako se prvobitni smještaj pokaže neprikladnim, razmatra se mogućnost alternativnog smještaja

Odgovorna osoba pazi da se tijekom procesa odlučivanja razmotri i alternativni smještaj, za slučajeve gdje se prva opcija nije pokazala adekvatnom.

5. Odluka se temelji na relevantnim činjenicama

Odgovorna osoba osigurava temeljitost istraživanja te analizu sve pribavljene dokumentacije. Ti podaci predstavljaju temelj za donošenje odgovarajuće odluke koja će najviše pogodovati djetetu.

6. Odabire se najbolji mogući smještaj za dijete

Nadležna služba za zaštitu i skrb o djeci odabire najbolji mogući smještaj, uzimajući pritom u obzir djetetovu etničku, socijalnu i vjersku pripadnost te zdravstvenu anamnezu. U suradnji s ustanovom skrbi, služba za zaštitu i skrb o djeci osigurava smještaj u inkluzivnom okruženju u kojem će dijete dobiti podršku, zaštitu i ljubav.

Potencijalni pružatelj skrbi mora imati potrebne stručne kvalifikacije, mora dobivati dovoljna sredstva te prolaziti trajno stručno usavršavanje i superviziju koji mu omogućuju da skrbi za dijete (ili djecu – braću i sestre).

7. Ustanove skrbi surađuju u slučaju prelaska djeteta iz jednog oblika skrbi u drugi

U slučaju djetetova prelaska iz jednog oblika skrbi u drugi, trenutni pružatelj skrbi i ustanova skrbi podupiru proces i budućem pružatelju skrbi pružaju sve potrebne informacije o djetetu.

C) Znakovi upozorenja

- Donesena odluka nije u interesu djeteta.
- Pri odabiru smještaja nije se vodilo računa o djetetovim potrebama, životnoj situaciji i/ili prvobitnom socijalnom okruženju.
- Nema mogućnosti alternativnog smještaja za slučajeve kad je očito da prvobitni smještaj nije prikladan.
- Donesena odluka nije utemeljena na činjenicama.
- Proces nije dokumentiran.
- Informacije nisu transparentne.
- Dijete, biološka obitelj i ostale relevantne strane nisu uključene u proces ili ga ne razumiju.
- Odluka je za dijete i njegovu biološku obitelj iznenadna i neočekivana.
- Nema suradnje sa stručnjacima iz vanjskih organizacija.

Standard 4. Braća i sestre smještaju se zajedno

Tijekom procesa pružanja izvanobiteljske skrbi, braća i sestre smještaju se zajedno. Braća i sestre razdvajaju se samo onda kad je to u njihovom interesu. U takvim slučajevima osigurava se kontakt među njima, osim ako isti nema negativan utjecaj na njih.

“Dječak je bio povjeren na brigu SOS-Dječjem selu zajedno s dva brata i dvije sestre. Braća i sestre ostali su u istoj kući, u novoj obitelji sa SOS-mamom i još dva djeteta. Mirno su rasli u Selu i ostali u kontaktu s ocem, koji im je često dolazio u posjet.”

(Priča o dječaku iz Italije, šifra 15.1.2001.)

A) Odgovornosti

Služba za zaštitu i skrb o djeci

- Poduzima sve potrebne aktivnosti kako bi se osigurao zajednički smještaj braće i sestara.
- Odabire ustanovu skrbi koja dopušta zajednički smještaj braće i sestara različite dobi.
- Organizira redovne kontakte između braće i sestara koji nisu smješteni zajedno.

Ustanova skrbi

- Ima uvjete za zajednički smještaj braće i sestara različite dobi.

Pružatelj skrbi

- Podržava redovne kontakte između braće i sestara koji nisu smješteni zajedno.

B) Smjernice

1. Braća i sestra smještaju se zajedno

Služba za zaštitu i skrb o djeci osigurava zajednički smještaj braće i sestara. Željama braće i sestara izlazi se u susret kad god je to moguće. Služba daje podršku i praktične smjernice ustanovama skrbi koje nude zajednički smještaj braće i sestara.

Ustanova skrbi osigurava odgovarajuće uvjete za skrb o braći i sestrama.

2. Održava se kontakt između braće i sestara koji nisu smješteni zajedno

Služba za zaštitu i skrb o djeci i ustanova skrbi osiguravaju potrebne resurse (npr. financijsku podršku) i pomažu braći i sestrama koji nisu smješteni zajedno da ostanu u kontaktu. Budući pružatelj skrbi dobiva informacije o djetetovoj braći ili sestrama koji nisu smješteni s njim.

C) Znakovi upozorenja

- Razdvajanje braće i sestara.
- Razlozi za razdvajanje braće i sestara nisu opravdani i nisu u njihovom interesu.
- Ustanova skrbi nema odgovarajuće uvjete za skrb o braći i sestrama.
- Kontakt između razdvojene braće i sestara je neadekvatan ili u potpunosti izostaje.
- Pružatelji skrbi nisu dobili nikakve informacije o braći i sestrama djeteta za koje skrbe.

Standard 5. Prelazak u novi dom dobro je pripremljen i brižljivo proveden

Nakon donošenja odluke o obliku skrbi, buduća ustanova skrbi temeljito se priprema za prijem djeteta. Doček mora biti postupan i izazvati što manje potresa u djetetovu životu. Prelazak u novi smještaj osmišljen je kao proces kojemu je glavna svrha osigurati da se sve odvija u interesu djeteta i na dobrobit svih relevantnih strana.

“Budući udomitelji počeli su se susretati s djecom, no nije se brzalo s procesom prelaska. [...] Sastali bi se na sat ili dva; zatim su kontakti postali učestaliji. Udomiteljica se prisjeća da je suprug [...] odlazio po djecu u dječji dom i vodio ih u školu. Nakon nastave ona bi ostala s djecom dok su pisala zadaću i potom bi ih vratila u dječji dom. [...] Tijekom procesa djeca su upoznala i proširenu obitelj. Proces je potrajao šest mjeseci, kad su djeca napokon prešla u udomiteljski smještaj. U tom trenutku, svi su bili spremni za prelazak.”

(Pružatelj skrbi s Malte, šifra 19.6.2001.)

A) Odgovornosti

Služba za zaštitu i skrb o djeci • Osigurava stručnu pripremu i provedbu procesa prijema djeteta u suradnji s ustanovom skrbi i pružateljem skrbi.

Ustanova skrbi • Osigurava da pružatelj skrbi dobije odgovarajuće resurse i podršku za prijem djeteta i skrb o njemu.

Pružatelj skrbi • Priprema odgovarajući doček za dijete i osigurava stručnu provedbu procesa prijema.

B) Smjernice

1. Proces prijema djeteta stručno se priprema i provodi

Proces prijema djeteta priprema se i provodi u tijesnoj suradnji s relevantnim uključenim stranama. Za prijem djeteta izdvaja se dovoljno vremena i resursa.

Odgovorna osoba iz službe za zaštitu i skrb o djeci osigurava da su sve dogovorene aktivnosti i mjere realistične, poštene i obvezujuće za sve uključene strane, te da se o njima diskutiralo sa svim uključenim stranama.

Sposobnost ustanove skrbi i pružatelja skrbi za pružanje potrebne skrbi prolazi redovnu reviziju. U toj se analizi osobito pomno proučava je li pružatelj skrbi dostatno kvalificiran, prolazi li stalno stručno usavršavanje i superviziju te raspolaže li potrebnim resursima.

2. Biološka obitelj u potpunosti je uključena u proces prijema djeteta

Služba za zaštitu i skrb o djeci i buduća ustanova skrbi osiguravaju sudjelovanje, savjetovanje i podršku djeteta i njegove biološke obitelji tijekom procesa prijema djeteta.

3. Dijete upoznaje svoj budući dom

Odgovorna osoba osigurava djetetu mogućnost da unaprijed upozna budući dom i pružatelja skrbi.

4. Proces smještaja treba izazvati što manje potresa

Odgovorna osoba brine se da proces smještavanja izazove što manje potresa u životu djeteta i njegove biološke obitelji.

C) Znakovi upozorenja

- Proces prijema djeteta nije stručno pripremljen i/ili proveden.
- Pružatelj skrbi nije pripremljen za prihvaćanje djeteta i/ili skrb o njemu.
- Pružatelj skrbi ne raspolaže dostatnim resursima.
- Pružatelj skrbi ne surađuje sa službom za zaštitu i skrb o djeci.
- Dijete i njegova biološka obitelj imaju vrlo malo ili čak nimalo informacija o novom smještaju.
- Dogovorene aktivnosti nisu realistične, poštene ili obvezujuće.
- U proces nisu uključene relevantne strane.
- Dijete se nije susrelo s budućim pružateljima usluga prije prijema.
- Izostaje proces dočeka.
- Dijete osjeća da je prijem izazvao velike potrebe u njegovoj obitelji i/ili njegovu socijalnom okruženju.

Standard 6. Proces izvanobiteljske skrbi definira se individualnim planom skrbi

Individualni plan skrbi nastaje tijekom procesa odlučivanja, a daljnju razradu i provedbu prolazi dokle god traje proces pružanja izvanobiteljske skrbi. Plan usmjerava cjelokupni razvoj djeteta.

Općenito gledano, planom skrbi definira se razvojni status djeteta, postavljaju ciljevi i mjere te određuju resursi potrebni za podršku općeg razvoja djeteta. Sve relevantne odluke koje se donose tijekom procesa pružanja izvanobiteljske skrbi proizlaze iz plana skrbi.

“Tim ustanove [...] i socijalni radnik [...] organizirali su nekoliko sastanaka s osobljem, djetetom i bratom kako bi se što bolje upoznali sa situacijom. Utvrdili su dječakove potrebe i izradili akcijski plan koji je uzeo u obzir moguće resurse i ograničenja stručne intervencije.”

(Priča o dječaku iz Bugarske, šifra 3.1.2003.)

A) Odgovornosti

Služba za zaštitu i skrb o djeci • Odgovorna je za multidisciplinarnu procjenu djetetovog potencijala i izradu individualnog plana skrbi koji definira cjelokupni razvoj djeteta.

Ustanova skrbi • Osigurava da proces izvanobiteljske skrbi prati individualni plan skrbi

- Osigurava da plan skrbi određuje kako se pruža skrb.
- Pomaže pružatelju skrbi pri daljnjoj razradi plana skrbi.

Pružatelj skrbi • Odgovoran je za provedbu i daljnju razradu individualnog plana skrbi.

B) Smjernice

1. Izrada individualnog plana skrbi

Služba za zaštitu i skrb o djeci u dogovoru s multidisciplinarnim timom izrađuje individualni plan skrbi, uzimajući u obzir moguće resurse i potencijal djeteta.

2. Dijete sudjeluje u izradi individualnog plana skrbi

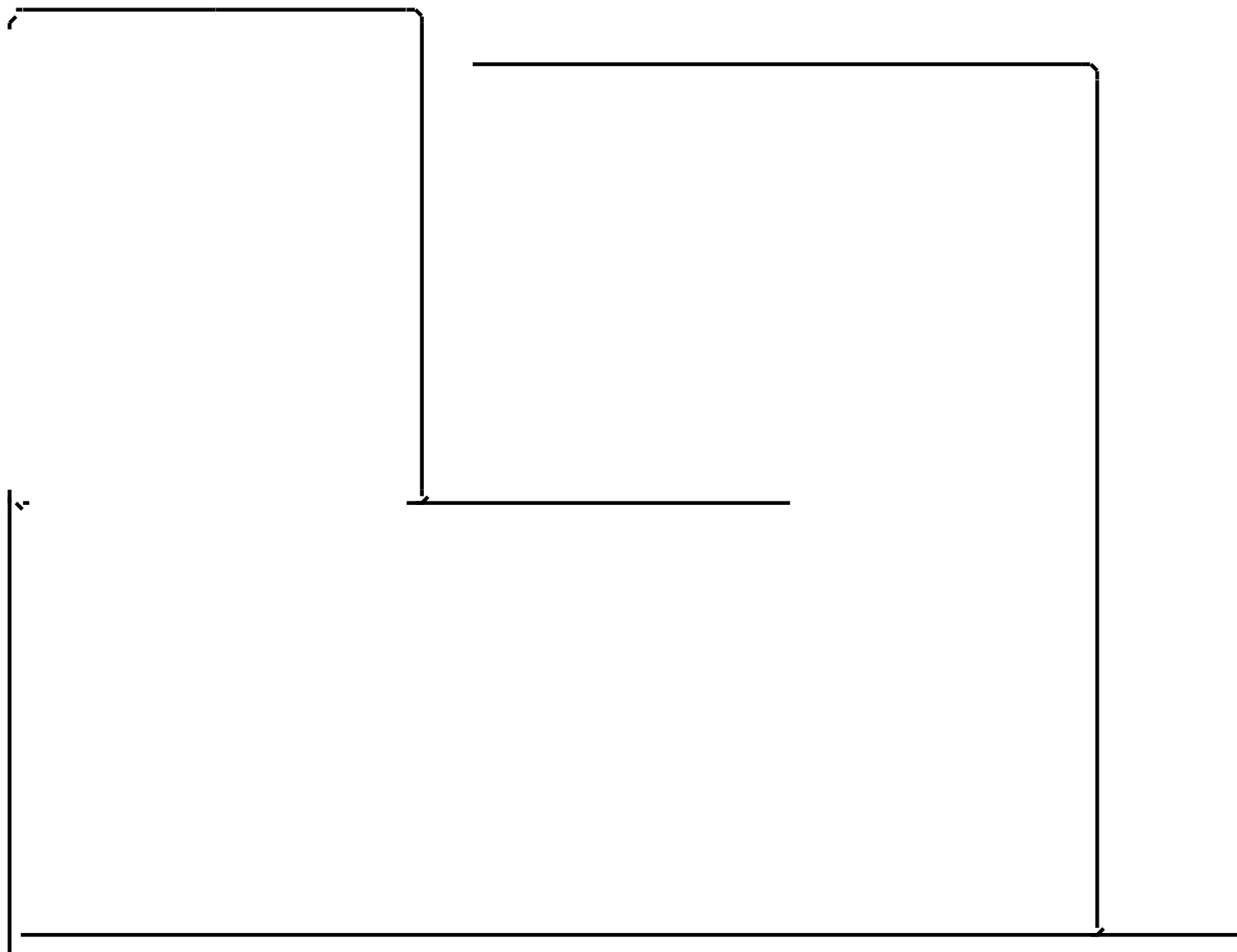
Osigurava se sudjelovanje djeteta u izradi i daljnjoj razradi njegova individualnog plana skrbi. Stupanj sudjelovanja ovisi o stupnju djetetova razumijevanja.

3. Individualni plan skrbi prolazi redovnu reviziju

Pružatelj skrbi odgovoran je za provedbu i daljnju razradu plana skrbi. Plan skrbi redovno se ažurira u dogovoru sa svim relevantnim uključenim stranama.

C) Znakovi upozorenja

- Procjene su nedovoljno dokumentirane i nema individualnog plana za dijete.
- Plan skrbi ne odgovara djetetovim individualnim potrebama.
- U izradu individualnog plana skrbi nisu uključene sve relevantne strane.
- Uključene strane nisu se usuglasile oko individualnog plana skrbi.
- Plan se ne ažurira.

Područje standarda 2

Proces pružanja skrbi

Proces pružanja skrbi definira se kao razdoblje između procesa prijema i procesa napuštanja skrbi.

Djeca i mladi u izvanobiteljskoj skrbi dobivaju podršku u oblikovanju svoje budućnosti, u kojoj će postati samostalni, autonomni i aktivni članovi društva. Te osobine njeguju se životom u okruženju u kojem dobivaju podršku, zaštitu i ljubav.

Ovo područje standarda obuhvaća sljedeće standarde:

Standard 7: Smještaj djeteta odgovara njegovim potrebama, životnoj situaciji i prvobitnom socijalnom okruženju

Standard 8: Dijete ostaje u kontaktu sa svojom biološkom obitelji

Standard 9: Pružatelji skrbi imaju potrebne kvalifikacije i odgovarajuće radne uvjete

Standard 10: Odnos pružatelja skrbi s djetetom temelji se na razumijevanju i poštovanju

Standard 11: Dijete se osposobljuje za aktivno sudjelovanje u donošenju odluka koje izravno utječu na njegov život

Standard 12: Dijete prima skrb u odgovarajućim životnim uvjetima

Standard 13: Djeca s posebnim potrebama primaju odgovarajuću skrb

Standard 14: Dijete/mladu osobu kontinuirano se priprema za samostalan život

Standard 7. Smještaj djeteta odgovara njegovim potrebama, životnoj situaciji i prvobitnom socijalnom okruženju

Dijete odrasta u inkluzivnom okruženju u kojem dobiva podršku, zaštitu i ljubav. Smještanjem djeteta u brižnu obitelj ispunjavaju se svi navedeni kriteriji. U novom smještaju dijete ima priliku izgraditi stabilan odnos s pružateljem skrbi, ostajući pritom u vezi sa svojim socijalnim okruženjem.

“Moji udomitelji vodili su se za one što je za mene bilo najbolje i najkorisnije. Važno mi je što su me prihvatili takvu kakva jesam, što poštuju moje mišljenje, vjeroispovijest, privatnost i što mi daju da se služim svojim materinim jezikom.”

(Djevojka iz Slovenije, šifra 27.2.2001.)

A) Odgovornosti

Služba za zaštitu i skrb o djeci • Inicira, nalazi i organizira najbolji mogući smještaj za dijete u skladu s njegovim potrebama, životnom situacijom i prvobitnim socijalnim okruženjem.

Ustanova skrbi • Nudi modele skrbi koji ispunjavaju djetetove potrebe i kriterije službe za zaštitu i skrb o djeci
• U suradnji sa službom za zaštitu i skrb o djeci procjenjuje je li ponuđeni smještaj u skladu s djetetovim potrebama, životnom situacijom i prvobitnim socijalnim okruženjem.

Pružatelj skrbi • Osigurava da novi dom odgovara potrebama djeteta, njegovoj životnoj situaciji i izvornom socijalnom okruženju.
• Tijekom tog procesa surađuje s djetetom i njegovom biološkom obitelji.

B) Smjernice

1. Dijete i biološka obitelj dobivaju informacije o raspoloživim oblicima smještaja obiteljskog tipa. Ako su dostupni odgovarajući oblici smještaja obiteljskog tipa, o tome se informiraju dijete i njegova biološka obitelj.

Služba za zaštitu i skrb o djeci potiče ustanove skrbi na pružanje skrbi obiteljskog tipa. Ako je dijete u ustanovu primljeno radi primanja terapije, ustanova skrbi mora iznaći način da terapiju djeteta kombinira sa skrbi obiteljskog tipa.

2. Dijete dobiva najbolji mogući smještaj

Služba za zaštitu i skrb o djeci i ustanova skrbi osiguravaju djetetu smještaj u inkluzivnom okruženju u kojem dobiva podršku, zaštitu i ljubav.

3. Smještaj djeteta odgovara njegovim potrebama, životnoj situaciji i prvobitnom socijalnom okruženju

Ustanova skrbi svjesno nastoji osigurati smještaj koji će odgovarati djetetovim potrebama, životnoj situaciji i prvobitnom socijalnom okruženju.

U obzir se uzima i geografska udaljenost između djetetove prvobitne zajednice i novog boravišta.

4. Dijete u novom smještaju dobiva poticaj za razvijanje osjećaja privrženosti i pripadnosti

Pružatelj skrbi osigurava djetetu osobni prostor i stvara okruženje u kojemu dijete može razviti osjećaj privrženosti i pripadnosti.

5. Kvaliteta skrbi prolazi redovnu reviziju

Služba za zaštitu i skrb o djeci i ustanova skrbi redovno obavljaju reviziju kvalitete pružene skrbi.

C) Znakovi upozorenja

- Djetetu nije pružena prilika za smještaj u skrbi obiteljskog tipa.
- Nema kontakta između djeteta i njegove biološke obitelji i/ili prvobitnog socijalnog okruženja.
- Geografska udaljenost djeteta od njegove biološke obitelji i/ili prvobitnog socijalnog okruženja onemogućava kontakt među njima
- Djetetu nije dopušteno govoriti vlastitim jezikom i živjeti u skladu sa svojom vjerskom i kulturalnom pripadnošću.
- Dogovorene aktivnosti nisu realistične, poštene i/ili obvezujuće.
- Dijete se u pruženoj skrbi ne osjeća uključeno, podržano, zaštićeno ili voljeno.
- Dijete ne osjeća da se može osloniti na stabilan i pouzdan odnos s pružateljem skrbi.
- Dijete nema privatnost.
- Pružatelj skrbi je nedosljedan.
- Pružatelj skrbi ne suosjeća s djetetovom situacijom.

Standard 8. Dijete ostaje u kontaktu sa svojom biološkom obitelji

Kontakt djeteta s biološkom obitelji potiče se, održava i podržava ako je to u interesu djeteta.

“Socijalni radnik jako je poticao kontakt. [...] Štoviše, udomiteljica uz to što skrbi za dječaka i vozi ga u posjet biološkoj majci sate provedene u posjetu koristi da majku podučiti vještinama odgajanja. Pozitivan odnos koji se stvorio između njih dvije ključan je za dijete. Spoznaja da se njegova majka i udomiteljica dobro slažu za njega je iznimno korisna.”

(Socijalni radnik s Malte, šifra 19.8.2004.)

“... moramo podržavati povezanost i odnos između djeteta i njegovih bioloških roditelja, i [...] pustiti dijete da samo odluči kakav odnos želi imati sa svojim biološkim roditeljima.”

(Socijalna radnica iz Estonije, šifra 7.8.2001.)

A) Odgovornosti

Služba za zaštitu i skrb o djeci • Osigurava održavanje kontakta između djeteta i njegove biološke obitelji.

Ustanova skrbi • Osigurava i potiče kontakt s biološkom obitelji.

• Podržava pružatelja skrbi.

Pružatelj skrbi • Podržava kontakt između djeteta i njegove biološke obitelji.

• Suraduje s djetetovom biološkom obitelji.

B) Smjernice

1. Služba za zaštitu i skrb o djeci potiče kontakt između djeteta i njegove biološke obitelji

Služba za zaštitu i skrb o djeci potiče, podržava i nadzire kontakt između djeteta, pružatelja skrbi i biološke obitelji. Isto tako promiče suradnju sve tri strane.

Služba za zaštitu i skrb o djeci pruža uslugu savjetovanja djetetu, njegovoj biološkoj obitelji i pružatelju skrbi.

2. Ustanova skrbi i pružatelj skrbi podržavaju kontakt između djeteta i njegove biološke obitelji
Ustanova skrbi obučava i podržava pružatelja skrbi da surađuje s biološkom obitelji.

Pružatelj skrbi pomaže djetetu da se upozna sa svojom životnom pričom i potiče ga da ostane u kontaktu s biološkom obitelji i svojim socijalnim, vjerskim i kulturalnim okruženjem.

Pružatelj skrbi redovno izvješćuje biološku obitelj o djetetovu razvoju.

3. Biološka obitelj uključena je u djetetov život

Ustanova skrbi i biološka obitelj definiraju uloge, prava i odgovornosti vezane za djetetov razvoj, a sve u skladu s nacionalnim zakonodavstvom.

Ustanova skrbi pruža biološkoj obitelji podršku u razumijevanju djetetove situacije i potiče obitelj da pomogne djetetu.

4. Učestalost i kvaliteta kontakta prolaze redovnu procjenu

Učestalost i kvaliteta kontakta između djeteta i njegove obitelji mora proći redovnu procjenu. Do kontakta dolazi u skladu s individualnim planom skrbi i/ili bilo kojom od dogovorenih relevantnih mjera.

C) Znakovi upozorenja

- Iako je to u interesu djeteta, između djeteta i njegove biološke obitelji nema nikakvog kontakta.
- Između djeteta i njegove biološke obitelji postoji kontakt iako to nije u interesu djeteta.
- Biološka obitelj ponaša se na način koji je protivan interesima djeteta.
- Izostaje podrška za kontakt između djeteta i njegove biološke obitelji.
- Razlozi za nedostatak podrške kontaktu između djeteta i njegove biološke obitelji nisu osnovani.

Standard 9. Pružatelji skrbi imaju potrebne kvalifikacije i odgovarajuće radne uvjete

Pružatelji skrbi prošli su temeljito testiranje, selekciju i obuku prije preuzimanja odgovornosti za skrb o djetetu. U nastavku karijere omogućuje im se trajno stručno usavršavanje i podrška kojom se osigurava cjelokupni razvoj djeteta.

Trening za udomitelje bio je odličan. Moj suprug i ja smo već prije udomljavali djecu, ali tek smo tada shvatili koliko toga još moramo naučiti. [...] Uvjerena sam da nitko ne bi smio udomiti dijete dok ne završi trening za udomitelje. ”

(Pružateljica skrbi iz Islanda, šifra 13.6.2001.)

A) Odgovornosti

Služba za zaštitu i skrb o djeci • Definiira koje uvjete za obavljanje posla pružatelj skrbi mora zadovoljiti.

- Osigurava da svi pružatelji skrbi u najmanju ruku zadovoljavaju uvjete za obavljanje posla.

Ustanova skrbi • Osigurava da svi pružatelji skrbi u najmanju ruku zadovoljavaju uvjete za obavljanje posla koje je definirala služba za zaštitu i skrb o djeci

- Osigurava programe trajnog stručnog usavršavanja i podrške

Pružatelj skrbi • Sudjeluje u programima stručnog usavršavanja.

B) Smjernice

1. Odabir i obuka pružatelja skrbi obavlja se u skladu s prihvaćenim uvjetima za obavljanje posla pružatelja skrbi

Služba za zaštitu i skrb o djeci osigurava smještaj djece u ustanovu skrbi koja svojim pružateljima skrbi pruža stručnu obuku i podršku u skladu s uvjetima za obavljanje njihovog posla.

Uvjeti za obavljanje posla pružatelja skrbi moraju uključivati njegovu sposobnost da svoje postupke temelji na Konvenciji o pravima djeteta, obaveznim mjerama za zaštitu djece (pravila ponašanja) i poznavanju dječjeg razvoja. Pružatelji skrbi obučeni su da se izražavaju na način koji je blizak razmišljanju djece/mladih. U stanju su uspostaviti blizak odnos s djetetom/mladom osobom, znaju slušati i razumjeti, imaju empatiju i strpljenje.

Ustanova skrbi osigurava kvalitetno testiranje, odabir, obuku, podršku i superviziju svojih pružatelja skrbi.

2. Pružateljima skrbi na raspolaganju su stručna izobrazba i podrška

Pružatelj skrbi dobiva stručnu izobrazbu i podršku u skladu sa svojim potrebama i zahtjevima. Općenito gledano, ustanova skrbi nudi pružatelju skrbi različite edukacije, savjetodavnu pomoć i superviziju, kao i mogućnost razmjene iskustava i praksi te sudjelovanja na relevantnim sastancima i konferencijama.

3. Pružatelji skrbi imaju odgovarajuće radne uvjete

Pružatelj skrbi podršku prima i kroz rad u odgovarajućim uvjetima. Živi u mjestu s odgovarajućom infrastrukturom. Pružatelj skrbi može računati na financijske i ljudske resurse koji su mu potrebni za primjereno obavljanje zaduženja.

4. Potiče se stvaranje mreža suradnje

Nadležna služba za zaštitu i skrb o djeci i/ili ustanova skrbi potiču stvaranje formalnih i neformalnih mreža u kojima pružatelji skrbi imaju priliku razmjenjivati iskustva i dobre prakse.

C) Znakovi upozorenja

- Ne postoje minimalni uvjeti za obavljanje posla koje pružatelj skrbi mora zadovoljiti.
- Pružatelji skrbi nisu prošli kvalitetno testiranje i selekciju.
- Pružatelji skrbi nemaju pristup adekvatnoj stručnoj izobrazbi i/ili podršci.
- Pružatelji skrbi odbijaju stručnu izobrazbu i/ili podršku.
- Izobrazba i podrška se ne potiču.

Standard 10. Odnos između pružatelja skrbi i djeteta temelji se na razumijevanju i poštovanju

Pružatelj skrbi posvećuje pažnju djetetu, svjesno nastoji izgraditi povjerenje i što bolje razumjeti dijete. Pružatelj skrbi s djetetom uvijek komunicira otvoreno, iskreno i s poštovanjem

“Oni (udomitelji) brinuli su se za njega na prirodan način. Bili su strpljivi i nisu odustajali. Bili su otvoreni i znali su razgovarati. Razgovarali su o svemu, uključujući teške teme. Osim toga su mu pokazivali da ga vole i često su ga grlili.”

(Priča o dječaku iz Švedske, šifra 29.1.2001.)

“Stvarno sam zahvalna svojim udomiteljima. Prihvatili su me u svoju obitelj kad mi je bilo 14 godina. Naučili su me što je to obitelj: ljubav, odanost i poštovanje prema drugima. Naučili su me kuhati. Naučili su me da se ne trebam bojati pokazati što osjećam i reći kad me nešto tišti. Jednostavno su me voljeli. I to sam naučila od njih. Nisam bila naviknuta na nježnost i isprva mi je zbog pokazivanja naklonosti bilo jako neugodno. Bila sam jako sramežljiva. Cijenila sam činjenicu što me mama udomiteljica nikad nije tukla. Već mi je i to bila velika stvar. Užasi mog djetinjstva bili su kao crna sjena koja me još dugo pratila.”

(Djevojka iz Latvije, šifra 16.2.2001.)

A) Odgovornosti

Služba za zaštitu i skrb o djeci • Daje ustanovi skrbi i pružatelju skrbi sve informacije o prošlosti djeteta.

- Osigurava suradnju između biološke obitelji i pružatelja skrbi.

Ustanova skrbi • Pomaže pružatelju skrbi da uspostavi i održi stabilan odnos s djetetom.

- Osigurava da pružatelj skrbi ima potrebne socijalne vještine za izgradnju kvalitetnog odnosa s djetetom.

Pružatelj skrbi • Nudi djetetu priliku da izgradi povjerenje.

B) Smjernice

1. Pružatelj skrbi dobiva informacije, obuku i podršku

Nadležna služba za zaštitu i skrb o djeci informira ustanovu skrbi i pružatelja skrbi o prošlosti djeteta kako bi im olakšala iznalaženje prikladnog pristupa djetetu.

Ustanova skrbi pružatelju skrbi pruža obuku i podršku za uspostavljanje i održavanje stabilnog odnosa s djetetom.

2. Pružatelj skrbi djetetu nudi mogućnost da izgradi stabilan odnos

Pružatelj skrbi stvara čvrsti okvir koji se temelji na razumijevanju i poštovanju, dopuštajući razvoj bliskog, otvorenog, povjerljivog i stabilnog odnosa.

3. Pružatelj skrbi svakom djetetu pristupa individualno

Pružatelj skrbi uvijek uzima u obzir prošlost, individualne potrebe, sposobnosti i stupanj razumijevanja svakog djeteta ponaosob.

C) Znakovi upozorenja

- U odnosu između pružatelja skrbi i djeteta nedostaje poštovanja ili razumijevanja.
- Informacije o djetetu su nedostatne.
- Dijete drži pružatelja skrbi na distanci.
- Velika fluktuacija pružatelja skrbi.

Standard 11. Dijete se osposobljuje za aktivno sudjelovanje u donošenju odluka koje izravno utječu na njegov život

Dijete se prepoznaje kao ekspert za vlastiti život. Dijete se informira, sluša i shvaća ozbiljno, a njegova sposobnost oporavka prepoznaje se kao snažan potencijal. Dijete se potiče da otvoreno govori o svojim osjećajima i iskustvima.

“Podršku koju sam dobila od mnogih pružatelja skrbi bila je neophodna [...] važno je da ti pružatelj skrbi kaže da vrijediš, da možeš postati 'netko i nešto' [...] smatram da su odgajatelji ljudi koji su me najviše cijenili i koji su me najviše podržavali [...] uvijek su me podržavali (u izboru studija socijalne pedagogije). Nikad se nisu protivili.”

(Djevojka iz Španjolske, šifra 28.2.2001.)

A) Odgovornosti

Služba za zaštitu i skrb o djeci • Prati sudjelovanje djeteta u svim odlukama koje izravno utječu na njegov život.

Ustanova skrbi • Osigurava da je sudjelovanje integralni dio procesa skrbi.

Pružatelj skrbi • Osposobljuje dijete za donošenje odluka koje izravno utječu na njegov život.
• Aktivno podržava sudjelovanje djeteta.

B) Smjernice

1. Ustanova skrbi podržava sudjelovanje djeteta

Ustanova skrbi:

- osigurava resurse za poticanje djetetova sudjelovanja
- razvija i primjenjuje različite instrumente koji osiguravaju aktivno sudjelovanje djeteta
- promiče participativni pristup aktivnim uključivanjem djelatnika
- osigurava da su sve strane uključene u skrb za dijete prošle stručnu obuku za poticanje djetetova sudjelovanja

2. Pružatelj skrbi podržava aktivno sudjelovanje djeteta

Pružatelj skrbi:

- informira dijete o njegovim pravima i o svim relevantnim temama koje se tiču njegova života
- sluša, ohrabruje i podržava dijete pri donošenju odluka koje se tiču njegova života.

3. Pružatelj skrbi vjeruje u sposobnosti i puni potencijal djeteta, i pruža mu podršku

Pružatelj skrbi:

- prepoznaje djetetov potencijal i potiče dijete da ga koristi i razvija
- poštuje djetetovu individualnost, uzima u obzir njegovo mišljenje i podržava njegovu želju za osamostaljenjem
- pokazivanjem zanimanja za djetetove potrebe ističe važnost samog djeteta.

C) Znakovi upozorenja

- Instrumenti za olakšavanje sudjelovanja nisu razvijeni i/ili primijenjeni.
- Dijete ne sudjeluje u donošenju odluka koje se tiču njegova života.
- Dijete nema osjećaj da itko primjećuje ili podržava njegov potencijal.
- Dijete ne osjeća da ga itko sluša i/ili razumije.
- Dijete se ne osjeća dostatno informirano o relevantnim temama i svojim pravima.

Standard 12. Dijete prima skrb u odgovarajućim životnim uvjetima

Standardi života i infrastruktura ustanove skrbi ispunjavaju potrebe djeteta u smislu udobnosti, sigurnosti, zdravih životnih uvjeta, kao i u smislu potpune dostupnosti izobrazbe i zajednice.

“Ne mogu se točno sjetiti prve prigode kad sam se dobro osjećala kod svojih udomitelja. Možda kad sam si napravila kupku. Čistoća mi je jako važna. Znao već, ići u krevet u 19:30, u koji vas možda čak odnesu zamotanu u ručnik, imati zdjelu s voćem, obroke koji su uvijek u isto doba dana, sve dobro organizirano. Čak su i male stvari tako važne.”

(Djevojka iz Irske, šifra 13.2.2006.)

“Koristim [...] liste s podacima o svakom korisniku [...] za procjenu razvoja djece u svim oblicima javne skrbi. Redovno ispunjavanje obrazaca olakšava planiranje, odlučivanje, reviziju i praćenje djetetova razvoja i skrbi. [...] Na primjer, (jednom prilikom) dječaku u ustanovi bila je dijagnosticirana alergija na mlijeko [...] taj podatak pokazao se iznimno važnim za njegove udomitelje.”

(Socijalni radnik iz Mađarske, šifra 12.08.01)

A) Odgovornosti

Služba za zaštitu i skrb o djeci • Jamči smještaj koji ima odgovarajuće uvjete za život i koji zadovoljava djetetove materijalne potrebe.

Ustanova skrbi • Osigurava udobno, sigurno, zdravo i stabilno okruženje za dijete.

Pružatelj skrbi • Djetetu pruža udoban, siguran, zdrav i stabilan dom.

B) Smjernice

1. Dijete prima skrb u odgovarajućim životnim uvjetima

Nadležna služba za zaštitu i skrb o djeci nadzire ispunjavanje minimalnih uvjeta u kojima dijete živi: udobnost, sigurnost, zdrave životne uvjete i potpunu dostupnost izobrazbe i zajednice. Nadležna služba uz to osigurava smještaj koji zadovoljava navedene minimalne uvjete.

2. Ustanova skrbi ispunjava minimalne uvjete

Ustanova skrbi pismenim očitovanjem jamči kvalitetu skrbi. Kvaliteta je osigurana pružanjem smještaja koji ispunjava obavezne minimalne uvjete.

Pismeno očitovanje mora biti dostupno svima.

3. Dobrobit djeteta je zajamčena, kao i odgovarajući materijalni životni uvjeti.

Pružatelj skrbi pridržava se obaveznih minimalnih uvjeta kojima jamči udobnost, sigurnost, zdravu okolinu kao i potpunu dostupnost izobrazbe i zajednice.

C) Znakovi upozorenja

- Nema obaveznih minimalnih uvjeta kojima bi se osigurali uvjeti u kojima dijete živi.
- Djetetov smještaj ne ispunjava obvezne minimalne uvjete.
- Ustanova skrbi nema pismeno očitovanje o kvaliteti skrbi i/ili ga nije učinila dostupnim.

Standard 13. Djeca s posebnim potrebama primaju odgovarajuću skrb

Pružatelji skrbi prolaze kontinuiranu i specifičnu obuku i dobivaju podršku kako bi mogli ispuniti posebne potrebe djece za koju skrbe.

“Najviše su pomogli [...] udomiteljičino obrazovanje, vještina i iskustvo u radu s djecom [...] Psiholog koji je radio u dječjem domu [...] informirao ih je o dječakovo anamnezi i njegovoj tadašnjoj situaciji. [...] Bilo je nužno svaki dan odvojiti vremena za njega, podučiti ga elementarnim navikama i vještinama, naučiti ga kako se odjenuti, objasniti mu elementarne koncepte, naučiti ga da se izražava rečenicama, da raspoznaje oblike i boje. Morali su ga učiti čak i kako se igra.”

(Pružatelj skrbi iz Češke, šifra 5.6.2005.)

“Zahvaljujući suradnji s logopedom, udomitelj je naučio kako pomoći dječaku da svlada probleme u međusobnoj komunikaciji do kojih je dolazilo zbog dječakova oštećenog sluha.”

(Pružatelj skrbi iz Češke, šifra 5.6.2000.)

A) Odgovornosti

Služba za zaštitu i skrb o djeci • Osigurava odgovarajući smještaj za dijete s posebnim potrebama.

Ustanova skrbi • Osigurava odgovarajuću skrb za dijete s posebnim potrebama.

- Ako je potrebno, osigurava terapiju za dijete s posebnim potrebama.

Pružatelj skrbi • Pruža odgovarajuću skrb djetetu s posebnim potrebama.

- Ako je potrebno, osigurava specijaliziranu terapiju za dijete s posebnim potrebama.

B) Smjernice

1. Smještaj djeteta s posebnim potrebama mora se temeljito pripremiti prije samog prijema

Nadležna služba za zaštitu i skrb o djeci daje ustanovi skrbi i pružatelju skrbi sve informacije koje su im potrebne da bi se mogli nositi s djetetovim posebnim potrebama.

2. Djeca s posebnim potrebama dobivaju primjerenu skrb

Pružatelj skrbi podržava i potiče opći razvoj djeteta u skladu s djetetovim individualnim potencijalom. Ujedno osigurava uključivanje i sudjelovanje djeteta.

3. Pružatelji skrbi koji skrbe za djecu s posebnim potrebama dobivaju dodatnu specijaliziranu obuku i podršku

Nadležna služba za zaštitu i skrb o djeci i/ili ustanova skrbi osigurava stalni program stručnog usavršavanja i podrške za pružatelje skrbi, osposobljavajući ih tako za rad s djecom s posebnim potrebama.

4. Pružatelj skrbi surađuje sa stručnjacima

Pružatelj skrbi traži podršku i surađuje s relevantnim ustanovama i stručnjacima kako bi mogao ispuniti posebne potrebe djeteta.

C) Znakovi upozorenja

- Nema odgovarajućih oblika skrbi za djecu s posebnim potrebama.
- Pri smještaju se ne uzimaju u obzir djetetove posebne potrebe.
- Dijete s posebnim potrebama ne dobiva odgovarajuću skrb.
- Pružatelj skrbi ne dobiva dostatne informacije, obuku i/ili podršku za skrb o djetetu s posebnim potrebama.
- Suradnja između pružatelja skrbi i stručnjaka ne postoji ili je nedovoljna.
- Stručnjaci koji tretiraju dijete nemaju potrebne kvalifikacije za rad s djecom s posebnim potrebama.

Standard 14. Dijete/mlada osoba kontinuirano se priprema za samostalan život

Dijete/mlada osoba dobiva podršku pri oblikovanju vlastite budućnosti, u kojoj treba postati samostalan, autonoman i aktivan član društva. Školuje se i ima priliku steći životne vještine i razviti vrijednosni sustav.

Dijete/mlada osoba dobiva podršku za razvoj samosvijesti. To mu/joj omogućuje da se osjeća snažno i sigurno i da se nosi s problemima.

“Majka je dužna odgajati djecu na način koji će im pomoći da sebe doživljavaju kao osobe koje imaju vrijednost, dostojanstvo, sposobnost i snagu da izdrže bolna iskustva i nastave živjeti svoj život.”

(Pružatelj skrbi iz Litve, šifra 17.8.2002.)

“Trebalo bi istaknuti važnost odgajatelja i redovno tražiti da vam pomogne. [...] Kućepazitelj u ustanovi skrbi isto bi trebao biti svojevrsan odgajatelj, od kojeg bi se mogle naučiti stolarske vještine; bilo bi korisno naučiti i kako se popravljaju automobil ili mijenja probušena guma. [...] Ako uspijete naći neki posao dok još živite u zajednici mladih [...] ništa vam neće nedostajati. [...] oni koji rade više, dobivaju više; oni koji rade manje, dobivaju manje.”

(Dječak iz Estonije, šifra 7.1.2002.)

A) Odgovornosti

Služba za zaštitu i skrb o djeci • Prati razvoj djeteta/mlade osobe s naglaskom na pripremi za osamostaljenje kako je dogovoreno u planu skrbi.

- Osigurava da dijete/mlada osoba dobije optimalnu izobrazbu.

Ustanova skrbi • Osigurava odgovarajuće okvirne uvjete i programe za podršku osamostaljenja djeteta/mlade osobe.

Pružatelj skrbi • Podržava dijete/mladu osobu u nastojanjima da se osamostali.

B) Smjernice

1. Pružatelj skrbi nudi individualiziranu obuku i podršku

Pružatelj skrbi osigurava obuku i podršku djeteta/mlade osobe pri procesu osamostaljenja, u skladu s potrebama definiranim u planu skrbi. Pružatelj skrbi prvenstveno je usredotočen na sljedeće:

- Dijete/mladu osobu potiče se na preuzimanje svakodnevnih zaduženja. Dijete/mlada osoba dobiva poticaj da se brine sama za sebe, da raspolaže novcem, rješava pravna pitanja, osiguranje i ostala praktična pitanja, u skladu sa svojim stupnjem razumijevanja.
- Dijete/mlada osoba dobiva podršku za integraciji u socijalnu mrežu i održavanje kontakta s osobama iz te mreže.
- Pružatelj skrbi razmatra interese djeteta/mlade osobe i planira aktivnosti koje podržavaju daljnji razvoj njegovog/njezinog znanja i životnih vještina.

2. Pripreme za samostalan život ustrojene su kao trajni proces

Pružatelj skrbi uz podršku ustanove skrbi priprema dijete/mladu osobu za samostalan život.

Proces se temelji na individualnom planu skrbi.

Plan skrbi pripreme za osamostaljenje djeteta/mlade osobe definira kao trajni proces. Pritom se uzimaju u obzir odgovarajući okviri uvjeti i mogućnosti i/ili programi koji mogu pospješiti proces osamostaljenja.

3. Djetetu/mladoj osobi nude se mogućnosti/programi za osobno usavršavanje

Ustanova skrbi i pružatelj skrbi stvaraju mogućnosti i/ili programe kroz koje dijete/mlada osoba uči preuzeti odgovornost, integrirati vrijednosni sustav i norme te razvijati životne vještine.

Dijete/mlada osoba sudjeluje u izradi, provedbi i procjeni mogućnosti/programa za osobno usavršavanje.

4. Djetetu/mladoj osobi dostupna je optimalna razina izobrazbe
Dijete/mlada osoba ima pristup najboljim mogućim oblicima školovanja i dobiva poticaj da se istima posluži u skladu sa svojim potencijalom i interesima.

Dijete/mlada osoba dobiva poticaj da sudjeluje ne samo u obaveznim, nego i neobaveznim školskim aktivnostima, u skladu sa svojim individualnim interesima.

C) Znakovi upozorenja

- Plan skrbi ne predviđa pripremu za osamostaljenje.
- Ne nude se nikakve mogućnosti/programi za osobno usavršavanje.
- Djetetu/mladoj osobi uskraćena je prilika da se posluže mogućnostima/programima za osobno usavršavanje.
- Dijete/mlada osoba nema osjećaj da su je dobro pripremili i podržali za proces osamostaljenja.
- Dijete/mlada osoba nije integrirana u socijalnu mrežu.
- Ne potiče se školovanje djeteta/mlade osobe.
- Dijete/mlada osoba svoje slobodno vrijeme ne koristi produktivno.
- Nitko ne sluša dijete/mladu osobu.

Područje standarda 3

Proces napuštanja skrbi

Izraz “proces napuštanja skrbi” odnosi se na proces tijekom kojeg se dijete/mlada osoba osamostaljuje, vraća u svoju biološku obitelj ili prelazi u novi oblik skrbi. Proces uključuje donošenje odluke, iseljenje i podršku nakon napuštanja skrbi.

Ovo područje standarda obuhvaća sljedeće standarde:

Standard 15: Proces napuštanja skrbi detaljno se planira i provodi

Standard 16: Komunikacija u procesu napuštanja skrbi odvija se na svrhovit i primjeren način

Standard 17: Dijete/mlada osoba osposobljuje se za sudjelovanje u procesu napuštanja skrbi

Standard 18: Osigurani su praćenje, trajna podrška i mogućnost održavanja kontakta

Standard 15. Proces napuštanja skrbi detaljno se planira i provodi

Proces napuštanja skrbi je važna faza u izvanobiteljskoj skrbi za dijete, koja se detaljno planira i provodi. Zasniva se prvenstveno na individualnom planu skrbi djeteta/mlade osobe.

Djetetu/mladoj osobi priznaje se sposobnost da stručno procijeni kvalitetu vlastite skrbi.

Povratne informacije djeteta/mlade osobe ključne su za daljnji razvoj kvalitete sustava skrbi te specifičnog oblika skrbi koji je dijete/mlada osoba primala.

“Mentor je inicirao redovne zajedničke sastanke za planiranje sa svim uključenim stranama, što je u ovom slučaju značilo obitelj (baku, djeda i oca), djecu i predstavnika nadležne službe za zaštitu i skrb o djeci. Na jednom od sastanaka za planiranje svi su odlučili da bi starija sestra trebala ostati u ustanovi skrbi, dok bi ostalo dvoje djece trebalo provesti više vremena u vlastitoj obitelji. Sve uključene strane bile su zadovoljne odlukom.”

(Socijalna radnica iz Bugarske, šifra 3.8.2001.)

A) Odgovornosti

Služba za zaštitu i skrb o djeci • Prati i podržava planiranje i provedbu procesa napuštanja skrbi

- Koordinira suradnju svih uključenih strana.

Ustanova skrbi • Osigurava da se proces napuštanja skrbi planira i provodi u skladu s planom skrbi

- Tijekom čitavog procesa prati dijete/mladu osobu uz mjeru stručnosti i poštovanja za osjetljivost situacije.
- Suraduje s biološkom obitelji.

Pružatelj skrbi • Planira proces napuštanja skrbi u suradnji sa svim relevantnim stranama.

- Provodi proces napuštanja skrbi prema planu skrbi.
- Suraduje s biološkom obitelji.

B) Smjernice

1. Proces napuštanja skrbi detaljno se planira i provodi

Pružatelj skrbi u suradnji s djetetom/mladom osobom i na temelju plana skrbi planira i provodi proces napuštanja skrbi. Proces se provodi postupno, u onoj mjeri u kojoj je to u interesu djeteta.

Dijete/mlada osoba ima pravo glasa u odluci o tome do koje će mjere njegova/njezina biološka obitelj sudjelovati u planiranju i provedbi procesa napuštanja skrbi.

Ako je potrebno, pružatelj skrbi savjetuje se s multidisciplinarnim timom.

2. Djetetu/mladoj osobi priznaje se sposobnost da stručno ocijeni kvalitetu svoje skrbi

Pružatelj skrbi traži od djeteta/mlade osobe da procijeni kvalitetu skrbi. Pružatelj skrbi povratne informacije prosljeđuje ustanovi skrbi, koja ih uzima u obzir pri daljnjem razvoju kvalitete sustava skrbi te specifičnog modela skrbi koji je primalo dijete/mlada osoba.

3. Proces napuštanja skrbi temelji se na individualnom planu skrbi

Plan skrbi definira razvojni status djeteta/mlade osobe, postavlja ciljeve i mjere te pojašnjava koji su resursi potrebni za podršku djeteta/mlade osobe tijekom procesa napuštanja skrbi. Plan skrbi i njegova provedba prolaze redovnu procjenu.

Plan skrbi također uzima u obzir budući život djeteta/mlade osobe nakon napuštanja skrbi radi definiranja smjernica za podršku koja će se djetetu/mladoj osobi pružati u razdoblju nakon napuštanja skrbi.

4. Povratak u biološku obitelj ili prelazak u novi smještaj treba se detaljno pripremiti

Ako se dijete/mlada osoba vraća u biološku obitelj ili seli u neki drugi smještaj, u tom procesu suraduju nadležna služba za zaštitu i skrb o djeci, trenutni i budući pružatelj usluga i biološka obitelj.

Dijete/mlada osoba aktivno sudjeluje u procesu odlučivanja i u pripremama, u skladu sa svojim stupnjem razumijevanja.

5. Organizira se oproštaj s djetetom/mladom osobom koja napušta skrb

Kako bi se obilježio početak sljedeće faze života djeteta/mlade osobe, treba organizirati prikladnu oproštajnu svečanost. Oproštaj bi trebao odražavati tradiciju, kulturalno nasljeđe i želje djeteta/mlade osobe.

6. Dijete/mlada osoba može računati na podršku i savjetodavnu pomoć nakon napuštanja izvanobiteljske skrbi

Nadležna služba za zaštitu i skrb o djeci i ustanova skrbi pružaju podršku i savjetodavnu pomoć u razdoblju nakon napuštanja skrbi.

C) Znakovi upozorenja

- Proces napuštanja skrbi nije detaljno planiran i/ili proveden.
- Proces napuštanja skrbi nije predviđen planom skrbi.
- Uključene strane nisu se usuglasile oko plana napuštanja skrbi.
- Dijete/mlada osoba nema osjećaj da je uključeno u proces napuštanja skrbi.
- Dijete/mlada osoba i/ili biološka obitelj ne sudjeluju u planiranju i provedbi procesa napuštanja skrbi.
- Ne postoji interes za stručno mišljenje djeteta/mlade osobe o kvaliteti dobivene skrbi.
- Nema procjene kvalitete izvanobiteljske skrbi.
- Proces napuštanja skrbi ne ispunjava individualne potrebe djeteta/mlade osobe.
- U razdoblju nakon izlaska iz skrbi, podrška izostaje ili je neadekvatna.
- Djetetu/mladoj osobi uskraćena je mogućnost da se prije odlaska oprusti s drugima.

Standard 16. Komunikacija u procesu napuštanja skrbi odvija se na svrhovit i primjeren način

Sve strane uključene u proces napuštanja skrbi dobivaju relevantne informacije u skladu sa svojom ulogom u procesu. U isto vrijeme, dijete/mlada osoba i njegova/njezina biološka obitelj imaju pravo na privatnost i sigurnost. Djetetu/mladoj osobi i biološkoj obitelji informacije se prenose na prikladan i razumljiv način.

“Činjenica da se mora odseliti u zajednicu mladih i ostaviti braću i sestre zabrinjava je, uzrujava i pomalo uznemiruje. [...] Jednog dana, djevojka je posjetila zajednicu mladih kako bi se upoznala s novom sredinom. Tamo je susrela poznanicu iz svoje ustanove skrbi [...] koja joj je rekla da se u zajednici osjeća ugodno, da ima svoju privatnost i slobodan prostor. [...] Djevojci se to što je vidjela i čula u zajednici mladih sviđjelo. Njezine brige odjednom su se povukle. Sad je optimističnija i ima nove snove o svojoj budućnosti.”

(Priča o djevojci iz Sjevernog Cipra, šifra 21.2.2005.)

A) Odgovornosti

Služba za zaštitu i skrb o djeci • Osigurava da sve uključene strane dobivaju i razumiju informacije potrebne za detaljno planiranje i provedbu procesa napuštanja skrbi.

- Osigurava povjerljivost svih podataka.

Ustanova skrbi • Osigurava primjerenu komunikaciju pružatelja skrbi s djetetom/mladom osobom

Pružatelj skrbi • Osigurava da dijete/mlada osoba dobiva i razumije informacije relevantne za proces napuštanja skrbi

- Komunicira s djetetom/mladom osobom na način koji djetetu/mladoj osobi olakšava proces napuštanja skrbi
- Suraduje s biološkom obitelji.

B) Smjernice

1. Relevantnim informacijama upravlja se na profesionalan način

Nadležna služba za zaštitu i skrb o djeci, ustanova skrbi i pružatelj skrbi prepoznaju važnost pružanja svih relevantnih informacija djetetu/mladoj osobi i njegovoj/njezinoj biološkoj obitelji.

Nadležna služba za zaštitu i skrb o djeci svim relevantnim informacijama upravlja na profesionalan način te osigurava povjerljivost informacija, njihovo pravilno dokumentiranje i dostupnost relevantnim osobama.

2. Dijete/mlada osoba pravilno je informirana o procesu napuštanja skrbi

Pružatelj skrbi osigurava da je dijete/mlada osoba informirana i da razumije sve relevantne informacije vezane za proces napuštanja skrbi. Najvažnije su informacije o različitim mogućnostima i aspektima budućeg života u kojem se dijete/mlada osoba osamostaljuje, vraća u svoju biološku obitelj ili prelazi u novi smještaj.

3. Za osiguravanje primjerene komunikacije potrebno je zadovoljiti niz kriterija

Sve relevantne strane uključene u podršku djeteta/mlade osobe tijekom procesa napuštanja skrbi moraju ispuniti sljedeće minimalne kriterije:

- govore jezikom koji je blizak načinu razmišljanja djeteta/mlade osobe.
Izgrađuju blizak odnos s djetetom/mladom osobom, znaju slušati i pokazati razumijevanje, empatični su i strpljivi, čime pomažu djetetu/mladoj osobi da se opusti;
- stvaraju prijateljsko i ugodno komunikacijsko okruženje.

4. Dijete, biološka obitelj, pružatelj skrbi, ustanova skrbi i nadležna služba za zaštitu i skrb o djeci surađuju

Suradnja među relevantnim stranama uključenima u podršku djeteta/mlade osobe tijekom procesa napuštanja skrbi jača kroz razmjenu relevantnih informacija, primjerenu komunikaciju i međusobno povjerenje. Navedeni dionici:

- poštuju zakonsku regulativu i standarde *Q4C*;
- uvrštavaju ovaj standard (16) u naputke i radne metode nadležnih službi za zaštitu i skrb o djeci, ustanova skrbi i pružatelja skrbi,
- dio su mreže koju čine dionici s područja skrbi za djecu.

C) Znakovi upozorenja

- Dijete/mlada osoba osjeća se neshvaćenom.
- Privatnost djeteta/mlade osobe je narušena.
- Dijete/mlada osoba i/ili druge relevantne strane nemaju pristup informacijama ili ne razumiju dobivene informacije.
- Nema razmjene informacija.
- Dijete/mlada osoba osjeća nedostatak komunikacije sa svojim pružateljem skrbi.
- Dijete/mlada osoba osjeća nedostatak komunikacije sa svojom biološkom obitelji i/ili svojim socijalnim okruženjem.

Standard 17. Dijete/mlada osoba osposobljuje se za sudjelovanje u procesu napuštanja skrbi

Proces napuštanja skrbi temelji se na individualnom planu skrbi. Dijete/mlada osoba potiče se da otvoreno izražava mišljenja i želje o svojoj trenutnoj situaciji i budućem životu. Također sudjeluje u planiranju i provedbi procesa napuštanja skrbi.

“Sudjelovanje djevojke u planiranju procesa pruža joj mogućnost da sama vidi kako se donose odluke, da sazna koliko će još dugo ostati u ustanovi i da iščekuje svoj povratak kući.”

(Socijalni radnik iz Portugala, šifra 24.7.2001.)

“Kad je moja mama [...] našla novi stan, tata mi je rekao da se mogu vratiti kući, ali nisam htio jer sam volio i školu i aktivnosti [...] Vratio sam se kući nakon svog osamnaestog rođendana [...] Zadovoljan sam svojim izborom.”

(Mladić iz Grčke, šifra 11.2.2004.)

A) Odgovornosti

Služba za zaštitu i skrb o djeci • Osigurava sudjelovanje djeteta/mlade osobe.

Ustanova skrbi • Osigurava da su ispunjeni svi kriteriji za sudjelovanje djeteta/mlade osobe u procesu napuštanja skrbi.

Pružatelj skrbi • Potiče dijete/mladu osobu da sudjeluje u procesu napuštanja skrbi.

- Uključuje dijete/mladu osobu u planiranje i provedbu procesa napuštanja skrbi u skladu s njegovim/njezinim stupnjem razumijevanja.
- Suraduje s biološkom obitelji.

B) Smjernice

1. Za osiguravanje sudjelovanja djeteta/mlade osobe treba ispuniti sljedeće kriterije

Sve relevantne strane uključene u proces napuštanja skrbi moraju u obzir uzeti i ispuniti sljedeće minimalne kriterije:

- dijete/mlada osoba ostvaruje svoje pravo na sudjelovanje u planiranju i provedbi procesa napuštanja skrbi
- dijete/mladu osobu se sluša i potiče da govori o svojim planovima, sumnjama i očekivanjima
- dijete/mladu osobu podupire se u donošenju odluka, u skladu s njegovim/njezinim stupnjem razumijevanja
- djetetu/mladoj osobi priznaje se stručnost i upućenost u vlastiti život
- biološka obitelj sudjeluje u procesu napuštanja skrbi
- djetetu/mladoj osobi daje se mogućnost da sama odredi stupanj uključenosti biološke obitelji u proces
- dijete/mladu osobu sluša se i pomaže u administrativnim i sudskim postupcima.

2. Dijete/mlada osoba dobiva sve relevantne informacije

Pružatelj skrbi osigurava da dijete/mlada osoba dobije sve bitne informacije koje joj mogu pomoći u donošenju odluka tijekom procesa napuštanja skrbi.

Pružatelj skrbi osigurava da dijete/mlada osoba razumije sve dobivene informacije.

3. Planiranje i provedba procesa napuštanja skrbi temelje se na individualnom planu skrbi

Dijete/mlada osoba sudjeluje u izradi svog plana skrbi. Plan skrbi uzima u obzir njegovo/njezino mišljenje kao i ciljeve i resurse potrebne za detaljno planiranje i provedbu procesa napuštanja skrbi.

C) Znakovi upozorenja

- Ne postoje minimalni kriteriji koji bi osigurali sudjelovanje djeteta/mlade osobe u procesu napuštanja skrbi.
- Minimalni kriteriji se ne primjenjuju u praksi.
- Dijete/mlada osoba nema osjećaj da je dostatno uključena u proces napuštanja skrbi.
- Dijete/mlada osoba nema osjećaj da je dostatno informirana.
- Planiranje i provedba procesa napuštanja skrbi ne temelji se na individualnom planu skrbi.
- Dijete/mlada osoba nema osjećaj da je ozbiljno shvaćaju.
- Važne odluke donose se bez sudjelovanja djeteta/mlade osobe.
- Dijete/mlada osoba opterećena je odgovornostima s kojima se ne može sama nositi.
- Dijete/mladu osobu ne sluša se i ne pomaže u administrativnim i sudskim postupcima.

Standard 18. Osigurani su praćenje, stalna podrška i mogućnost održavanja kontakta

Dijete/mlada osoba može nastaviti primati pomoć i podršku čak i nakon napuštanja izvanobiteljske skrbi. Ustanova skrbi čini sve što može da dijete/mlada osoba proces napuštanja skrbi ne doživi kao novi potres u svom životu.

U slučaju mladih koji su postali punoljetni, ustanova skrbi treba nastaviti nuditi podršku i mogućnost ostajanja u kontaktu.

“Zvono na vratima zvonilo [...] otvaram vrata, preda mnom stoji moj socijalni radnik, ruku punih hrane, i pita me: ‘Jesi za to da skupa nešto pojedemo?’ Točno mi je to bilo potrebno. [...] Došao je i ostao samo zbog mene – bila je to odlična večer i te sam noći spavao kao top.”

(Dječak iz Norveške, šifra 22.1.2001.)

“SOS-Dječje selo im zapravo uvijek može pružiti neku utjehu, jer mi ne dižemo ruke od njih samo zato što su otišli. U nekim slučajevima mogućnost povratka, pa makar i kratkotrajnog, vraća im stabilnost koja im je tako potrebna.”

(Direktor ustanove skrbi iz Portugala, šifra 24.7.2002.)

A) Odgovornosti

Služba za zaštitu i skrb o djeci • Osigurava stalnu podršku djetetu i prije punoljetnosti i nakon nje.

- Potiče kontakt djeteta/mlade osobe s emocionalnom mrežom koja joj je bila na raspolaganju tijekom razdoblja primanja skrbi.

Ustanova skrbi • Osigurava izradu i provedbu plana podrške nakon napuštanja skrbi.

- Osigurava resurse potrebne za praćenje i trajnu podršku i jamči djetetu mogućnost ostajanja u kontaktu s bivšim pružateljem skrbi i emocionalnom mrežom koja mu je bila na raspolaganju tijekom razdoblja primanja skrbi.

Pružatelj skrbi • U suradnji s djetetom/mladom osobom izrađuje i provodi plan podrške nakon napuštanja skrbi.

- Prati i podržava dijete/mladu osobu; omogućuje kontakt između djeteta/mlade osobe i emocionalne mreže koja joj je bila na raspolaganju tijekom razdoblja primanja skrbi.

B) Smjernice

1. Praćenje i podrška definirani su planom podrške nakon napuštanja skrbi

Ustanova skrbi i pružatelj skrbi u suradnji s djetetom/mladom osobom izrađuju i provode plan podrške nakon napuštanja skrbi. Plan se temelji na postojećem individualnom planu skrbi. Metode koje su se koristile za izradu plana podrške nakon napuštanja skrbi navode se u pismenom očitovanju ustanove skrbi o kvaliteti pružene skrbi.

Važno je da plan podrške nakon napuštanja skrbi ima individualni fokus i da integrira prošlost djeteta/mlade osobe. Općenito govoreći, plan podrške nakon napuštanja skrbi definira razvojni status djeteta/mlade osobe, postavlja ciljeve i mjere te pojašnjava resurse koji su potrebni za podršku djeteta/mlade osobe nakon napuštanja skrbi.

2. Praćenje i podrška mlade osobe su zajamčeni

Pružatelj skrbi prati i na zahtjev pruža podršku djetetu/mladoj osobi u skladu s planom podrške nakon napuštanja skrbi. Za to raspoložuje potrebnim resursima. Pružatelj skrbi nastoji održati kontakt s djetetom/mladom osobom.

3. Dijete/mlada osoba ima mogućnost održavanja kontakta sa svojom emocionalnom mrežom

Bivša ustanova skrbi osigurava resurse za održavanje kontakta između djeteta/mlade osobe i emocionalne mreže koja joj je bila na raspolaganju tijekom razdoblja primanja skrbi. Kontakt omogućuje bivši pružatelj skrbi.

C) Znakovi upozorenja

- Ne postoji plan podrške nakon napuštanja skrbi.
- Praćenje i/ili podrška izostaju.
- Dijete/mlada osoba nije uključena u izradu plana podrške nakon napuštanja skrbi, ili je u njega uključena nedostavno.
- Dijete/mlada osoba odbija praćenje i/ili podršku.
- Mlada osoba prestaje primati podršku čim navršši 18 godina.
- Dijete/mlada osoba nema mogućnost održavanja kontakta s emocionalnom mrežom koja joj je bila na raspolaganju tijekom razdoblja primanja skrbi.

Proces pružanja skrbi

Proces odlučivanja i pri
Proces napuštanja skrbi

Pojmovnik ključnih termina

Biološka obitelj

Članovi obitelji s kojima je dijete u krvnom srodstvu, kao što su biološki roditelji, braća ili sestre i drugi rođaci.

Pružatelj skrbi

Član obitelji ili profesionalac koji skrbi za dijete/mladu osobu. Odnosi se i na pružatelje skrbi u smještaju obiteljskog tipa i na djelatnike u ustanovama domskog tipa.

Ustanova skrbi

Ustanova zadužena za pružanje svakodnevne izvanobiteljske skrbi za djecu/mlade. Skrb se može pružati u udomiteljskim obiteljima, drugim oblicima smještaja obiteljskog tipa (kao što je SOS-Dječje selo) ili u domovima za djecu i mlade.

Individualni plan skrbi

Plan koji je namijenjen vođenju individualnog fizičkog, kognitivnog, emocionalnog i socijalnog razvoja djeteta. Plan nastaje tijekom procesa odlučivanja i dalje se razrađuje i provodi tijekom cijelog procesa pružanja izvanobiteljske skrbi. Općenito gledano, plan skrbi definira razvojni status djeteta, postavlja ciljeve i mjere te pojašnjava resurse potrebne za podršku cjelokupnog razvoja djeteta. Svaka relevantna odluka koja se donese tijekom procesa pružanja izvanobiteljske skrbi proizlazi iz ovog plana.

Dijete

Svako ljudsko biće mlađe od 18 godina.

Službe za zaštitu i skrb o djeci

Organizacije, ustanove, službe i/ili objekti zaduženi za pružanje skrbi, podršku i/ili zaštitu djece i mladih čije biološke obitelji ili pružatelji skrbi ne ispunjavaju njihove potrebe. Službe za zaštitu i skrb o djeci pružaju informacije i organiziraju socijalnu, zdravstvenu, pravnu i/ili starateljsku skrb. Službe za zaštitu i skrb o djeci mogu biti javne ili privatne (službe socijalne skrbi za mlade, nevladine organizacije itd.).

Djeca s posebnim potrebama

Djeca čiji psihološki poremećaji, tjelesna oštećenja ili intelektualne smetnje, kulturalno nasljeđe, iskustvo zlostavljanja, zanemarivanja ili drugi faktori zahtijevaju posebnu zaštitu i mjere skrbi koje im tijekom smještaja u izvanobiteljskoj skrbi osiguravaju specijalizirani pružatelji skrbi ili terapeuti.

Multidisciplinarni tim

Tim odgovoran za podršku djetetova cjelokupnog razvoja tijekom trajanja izvanobiteljske skrbi za djecu. Sastoji se od pružatelja skrbi, odgajatelja i stručnog osoblja ustanove skrbi (psiholozi, socijalni radnici itd.).

Mlada osoba

Mlada osoba koja je već navršila 18 godina ili je starija, ali zbog posebnih okolnosti još ima pravo na izvanobiteljsku skrb.

Prilog

Referentni okvir

Konvencije o pravima djeteta

Godine 1989. Glavna skupština Ujedinjenih naroda usvojila je Konvenciju o pravima djeteta i pokrenula proces ratifikacije, koji su prihvatile sve europske države. Ratifikacijom Konvencije, država stranka se obavezuje da će poduzeti sve što je u njezinoj moći da provede odredbe Konvencije i zaštiti svu djecu pod svojom jurisdikcijom od kršenja njihovih prava. Konvencija se može primijeniti na više načina, među kojima izdvajamo tri:

- kao pravni instrument: Konvencija o pravima djeteta može odigrati ulogu u pravosuđu i sudskoj praksi
- kao edukativna poruka
- kao socijalno-politički instrument.

Prava djeteta ne odnose se samo na zakonski status djece. Nisu u pitanju samo zakoni, odluke ili pravila. Prava djeteta podrazumijevaju i obavezu vlada da ostvaruju prava djeteta i provode ih u svakom segmentu društva. Konvencija o pravima djeteta može se upotrijebiti i kao upozorenje vladama da su propustile ispuniti svoje obaveze.

Konvencija u sebi sadrži i edukativnu poruku, što je vrlo važno u kontekstu izvanobiteljske skrbi za djecu. Edukativna poruka u Konvenciji može se pronaći u konceptima koje su postavili pedagoški stručnjaci ili teorije s područja dječje psihologije. Među primjerima takvih koncepata u Konvenciji ističu se:

- interesi djeteta (članak 3., stavak 1.)
- razvojne sposobnosti (članak 5.)
- zrelost (članak 12.)
- dostojanstvo (na 7 različitih mjesta u Konvenciji).

Pedagozi, psiholozi, te sami roditelji ili pružatelji skrbi dužni su sve te koncepte provoditi u praksi. Na nekim mjestima Konvencija se izravno obraća skrbnicima, uključujući roditelje (članak 3., 5., 18.), pedagoškom osoblju/školama (članak 28., 29.) i službama za zaštitu djece/ustanovama socijalne skrbi (članak 3., stavci 1. i 3.).

Ovaj referentni okvir navodi članke Konvencije Ujedinjenih naroda o pravima djeteta koji sadržavaju odredbe relevantne za sadržaj standarda *Q4C*.

Pregled tih odredbi može se pronaći i na CD-u *Q4C*.

¹ Ovaj referentni okvir izradila je organizacija Defence for Children International iz Nizozemske.

Članci Konvencije o pravima djeteta koji sadržavaju odredbe relevantne za standarde Q4C

Standard 1: Dijete i njegova biološka obitelj dobivaju podršku tijekom procesa odlučivanja

Za dijete: članci: 3. (stavak 1.), 6. (stavak 2.), 9. (stavak 2.), 12., 13. i 39.

Za roditelje: članci: 3. (stavak 1.), 5., 6. (stavak 2.), 9. (stavak 2.), 12., 13. i 18. (stavak 2.)

Za službe za zaštitu i skrb o djeci ili ustanove skrbi: članci: 2., 3. (stavci 1., 2. i 3.), 5., 6. (stavak 2.), 9. (stavak 2.), 12., 13., 18. (stavak 2.), 19., 20 (stavak 1.), 39.

Za odgovornu osobu ili pružatelja skrbi: Članci: 2., 3. (stavci 1. i 2.), 5., 6. (stavak 2.), 9. (stavak 2.), 12., 13., 19., 20. (stavak 1.), 39.

Standard 2: Dijete se osposobljuje za sudjelovanje u procesu odlučivanja

Za dijete: članci: 9. (stavak 2.), 12., 13., 17.

Za roditelje: članci: 3. (stavak 1.), 5., 6. (stavak 2.), 9. (stavak 2.), 12., 13., 17., 18. (stavak 1.)

Za službe za zaštitu i skrb o djeci ili ustanove skrbi: članci: 2., 3. (stavci 1. i 3.), 6. (stavak 2.), 9. (stavak 2.), 5., 12., 13., 17., 39.

Za odgovornu osobu ili pružatelja skrbi: članci: 2. (stavak 1.), 3. (stavak 1.), 5., 6. (stavak 2.), 9. (stavak 2.), 12., 13., 17.

Standard 3: Profesionalni proces odlučivanja jamči najbolju moguću skrb za dijete

Za dijete: članci: 3. (stavci 1. i 2.), 6. (stavak 2.), 19., 20. (stavak 1.), 23.

(stavci 1., 2. i 3.), 23. (stavak 1.), 39.

Za roditelje: članci: 3. (stavak 1.), 5., 6. (stavak 2.), 18. (stavak 1.), 20. (stavak 3.), 23 (stavci 1, 2 i 3), 39

Za službe za zaštitu i skrb o djeci ili ustanove skrbi: članci 2, 3 (stavci 1 i 3), 5, 6 (stavak 2.), 23. (stavci 1., 2. i 3.), 39.

Za odgovornu osobu ili pružatelja skrbi: članci: 2., 3. (stavak 1.), 5., 6. (stavak 2.), 20. (stavak 3.), 23. (stavak 1., 2. i 3.), 39.

Standard 4: Braća i sestre smještaju se zajedno
članak 16.

Standard 5: Prelazak u novi dom dobro je pripremljen i brižljivo proveden

Za dijete: članci: 3. (stavci 1. i 2.), 19., 20. (stavci 1. i 3.), 39.

Za roditelje: članci: 3. (stavak 1.), 5., 6. (stavak 2.), 18. (stavak 1.), 20.

(stavak 3.), 23. (stavak 1.), 39.

Za službe za zaštitu i skrb o djeci ili ustanove skrbi: članci: 2., 3. (stavci 1. i 3.), 5., 6. (stavak 2.), 20. (stavak 3.), 23. (stavak 1.), 39.
 Za odgovornu osobu ili pružatelja skrbi: članci: 2., 3. (stavak 1.), 5., 6. (stavak 2.), 20. (stavak 3.), 23. (stavak 1.), 39.

Standard 6: Proces izvanobiteljske skrbi za djecu definira se individualnim planom skrbi
 Za dijete: članci: 3. (stavci 1. i 2.), 6. (stavak 2.), 9. (stavak 2.), 12., 13., 17., 19., 20. (stavci 1. i 3.), 23. (stavak 1.), 25., 39.
 Za službe za zaštitu i skrb o djeci ili ustanove skrbi: članci: 2., 3. (stavci 1. i 3.), 6. (stavak 2.), 9. (stavak 2.), 12., 13., 17., 20. (stavak 3.), 23. (stavak 1.), 25., 39.
 Za odgovornu osobu ili pružatelja skrbi: članci: 2., 3. (stavci 1. i 3.), 6. (stavak 2.), 9. (stavak 2.), 12. i 13., 17., 20. (stavak 3.), 23. (stavak 1.), 25., 39.

Standard 7: Smještaj djeteta odgovara njegovim potrebama, životnoj situaciji i prvobitnom socijalnom okruženju
 Za dijete: članci: 3. (stavci 1. i 2.), 6. (stavak 2.), 8., 19., 20. (stavci 1. i 3.), 23. (stavak 1.), 39.
 Za službe za zaštitu i skrb o djeci ili ustanove skrbi: članci: 3. (stavak 1.), 8., 20. (stavak 3.), 6. (stavak 2.), 20. (stavak 3.), 23. (stavak 1.), 39.
 Za odgovornu osobu ili pružatelja skrbi: članci: 3. (stavak 1.), 6. (stavak 2.), 8., 20. (stavak 3.), 23. (stavak 1.), 39.

Standard 8: Dijete ostaje u kontaktu sa svojom biološkom obitelji
 Za dijete: članci: 9. (stavak 3.), 20. (stavak 3.)
 Za roditelje: članci: 3. (stavak 1.), 5., 6. (stavak 2.), 9. (stavak 3.), 18. (stavak 1.) i 2.
 Za službe za zaštitu i skrb o djeci ili ustanove skrbi: članci: 3. (stavak 1.), 5., 6. (stavak 2.), 9. (stavak 3.), 18. (stavak 2.), 20. (stavak 3.)
 Za odgovornu osobu ili pružatelja skrbi: članci: 3. (stavak 1.), 5., 6. (stavak 2.), 9. (stavak 3.), 18. (stavak 2.), 20. (stavak 3.)

Standard 9: Pružatelji skrbi imaju potrebne kvalifikacije i odgovarajuće radne uvjete
 Za dijete: članci: 3. (stavak 1.), 2., 3., 6. (stavak 2.), 19., 20. (stavak 1.), 23. (stavak 1.), 39.
 Za službe za zaštitu i skrb o djeci ili ustanove skrbi: članci: 3. (stavak 1. i 3.), 6. (stavak 2.), 3. (stavak 3.), 23. (stavak 1.), 39.
 Za odgovornu osobu ili pružatelja skrbi: članci: 3. (stavak 3.), 23. (stavak 1.)

Standard 10: Odnos između pružatelja skrbi i djeteta temelji se na razumijevanju i poštovanju

Za dijete: članci: 23. (stavak 1.), 39.

Za službe za zaštitu i skrb o djeci ili ustanove skrbi: članci: 2., 3. (stavci 1. i 3.), 6. (stavak 2.), 23. (stavak 1.), 39.

Za odgovornu osobu ili pružatelja skrbi: članci: 2., 3. (stavak 1.), 6. (stavak 2.), 23. (stavak 1.), 39.

Standard 11: Dijete se osposobljuje za aktivno sudjelovanje u donošenju odluka koje izravno utječu na njegov život

Za dijete: članci: 9. (stavak 2.), 12., 13., 17.

Za službe za zaštitu i skrb o djeci ili ustanove skrbi: članci: 2., 3. (stavci 1. i 3.), 6. (stavak 2.), 9. (stavak 2.), 12., 13., 17.

Za odgovornu osobu ili pružatelja skrbi: članci: 2., 3. (stavak 1.), 6. (stavak 2.), 9. (stavak 2.), 12., 13., 17.

Standard 12: Dijete prima skrb u odgovarajućim životnim uvjetima

Za dijete: članci: 3. (stavci 1. i 2.), 6. (stavak 2.), 15., 20. (stavak 1.), 26., 27., 28., 31.

Za službe za zaštitu i skrb o djeci ili ustanove skrbi: članci: 3. (stavci 1. i 3.), 6. (stavak 2.), 15., 23. (stavak 1.), 25., 26., 27., 28., 31., 39.

Za odgovornu osobu ili pružatelja skrbi: članci: 6. (stavak 2.), 3. (stavak 1.), 11. (stavak 1.), 15., 23. (stavak 1.), 25., 26., 27., 28., 31., 39.

Standard 13: Djeca s posebnim potrebama primaju odgovarajuću skrb

Za dijete: članci: 3. (stavci 1., 2. i 3.), 6. (stavak 2.), 19., 20. (stavak 1.), 23. (stavci 1., 2. i 3.), 39.

Za službe za zaštitu i skrb o djeci ili ustanove skrbi: članci: 2., 3. (stavci 1. i 3.), 6. (stavak 2.), 23. (stavci 1., 2. i 3.), 39.

Za odgovornu osobu ili pružatelja skrbi: članci: 2., 3. (stavci 1. i 3.), 6. (stavak 2.), 23. (stavci 1., 2. i 3.), 39.

Standard 14: Dijete/mlada osoba kontinuirano se priprema za samostalan život

Za dijete: članci: 3. (stavci 1. i 2.), 6. (stavak 2.), 9. (stavak 2.), 12., 13., 17., 19., 20. (stavak 1.), 26., 28., 39.

Za službe za zaštitu i skrb o djeci ili ustanove skrbi: članci: 3. (stavci 1. i 3.), 6. (stavak 2.), 9. (stavak 2.), 12., 13., 17., 26., 28., 39.

Za odgovornu osobu ili pružatelja skrbi: članci: 3. (stavci 1. i 3.), 6. (stavak 2.), 9. (stavak 2.), 12., 13., 17., 26., 28., 39.

Standard 15: Proces napuštanja skrbi detaljno se planira i provodi

Za dijete: članci: 3. (stavak 1.), 3. (stavci 2. i 3.), 6. (stavak 2.), 9. (stavak 2.), 12., 13., 17., 19., 20. (stavak 1.), 25., 39.

Za službe za zaštitu i skrb o djeci ili ustanove skrbi: članci: 3. (stavci 1. i 3.), 6. (stavak 2.), 9. (stavak 2.), 12., 13., 17., 26., 39.

Za odgovornu osobu ili pružatelja skrbi: članci: 3. (stavci 1. i 3.), 6. (stavak 2.), 9. (stavak 2.), 12., 13., 17., 26., 39.

Standard 16: Komunikacija u procesu napuštanja skrbi odvija se na svrhovit i primjeren način

Za dijete: članci: 3. (stavci 1. i 2.), 9. (stavak 2.), 12., 13., 16., 17., 19., 20. (stavak 1.), 23. (stavak 1.), 39.

Za roditelje: članci: 5, 17., 3. (stavak 1.), 6. (stavak 2.), 9. (stavak 2.), 12., 13., 16., 18. (stavci 1. i 2.)

Za službe za zaštitu i skrb o djeci ili ustanove skrbi: članci: 3. (stavci 1. i 3.), 5., 6. (stavak 2.), 9. (stavak 2.), 12., 13., 16., 17., 39.

Za odgovornu osobu ili pružatelja skrbi: članci: 3. (stavci 1. i 3.), 5., 6. (stavak 2.), 9. (stavak 2.), 12., 13., 16., 17., 39.

Standard 17: Dijete/mlada osoba osposobljuje se za sudjelovanje u procesu napuštanja skrbi

Za dijete: članci: 3. (stavci 1. i 2.), 5., 6. (stavak 2.), 18. (stavak 2.), 19., 20. (stavak 1.), 26., 39.

Za službe za zaštitu i skrb o djeci ili ustanove skrbi: članci: 3. (stavak 1.), 5., 6. (stavak 2.), 18. (stavak 2.), 39., 23. (stavak 1.), 26.

Za odgovornu osobu ili pružatelja skrbi: članci: 3. (stavak 1.), 5., 6. (stavak 2.), 3. (stavak 1.), 39., 23. (stavak 1.), 26.

Standard 18: Osigurani su praćenje, trajna podrška i mogućnost održavanja kontakta

Za dijete: članci: 3. (stavci 1. i 2.), 6. (stavak 2.), 19., 20. (stavak 1.), 26., 39.

Za roditelje: članci: 3. (stavak 1.), 5., 6., 18. (stavci 1. i 2.), 26.

Za službe za zaštitu i skrb o djeci ili ustanove skrbi: Članci: 3. (stavak 1.), 5., 6. (stavak 2.), 18. (stavak 2.), 23. (stavak 1.), 26., 39.

Za odgovornu osobu ili pružatelja skrbi: članci: 3. (stavak 1.), 5., 6., 23. (stavak 1.), 26., 39.

Konvencija o pravima djeteta

usvojena na zasjedanju Opće skupštine UN-a, 20. studenoga 1989., čime je pokrenut proces potpisivanja, ratifikacije i pristupanja (rezolucija br. 44/25) stupila na snagu 2. rujna 1990. godine, po članku 49.

Preambula

Države stranke ove Konvencije,

Držeći da je u skladu s načelima proklamiranim u Povelji Ujedinjenih naroda, priznanje prirođenog dostojanstva te jednakih i neotuđivih prava svih članova ljudske obitelji temelj slobode, pravde i mira u svijetu,

Imajući na umu da su narodi u Povelji Ujedinjenih naroda ponovno potvrdili vjeru u temeljna ljudska prava, kao i u dostojanstvo i vrijednost ljudske osobe te odlučili pridonijeti društvenom napretku i podizanju uvjeta života u većoj slobodi,

Svjesne da su Ujedinjeni narodi u Općoj deklaraciji o ljudskim pravima i međunarodnim paktovima o ljudskim pravima proglasili i složili se da svakoj osobi pripadaju sva prava i slobode u njima sadržane, bez obzira na rasu, boju kože, spol, jezik, vjeru, političko ili drugo uvjerenje, nacionalno ili socijalno podrijetlo, imovina, rođenje ili neki drugi položaj,
Podsjećajući da su Ujedinjeni narodi u Općoj deklaraciji o ljudskim pravima proglasili da djetinjstvu pripada posebna skrb i pomoć,

Uvjerenne da obitelji, kao temeljnoj društvenoj grupi i prirodnoj sredini za razvoj i dobrobit svih njezinih članova, osobito djece, treba pružiti prijeko potrebnu zaštitu i pomoć kako bi ona u potpunosti mogla preuzeti odgovornost u zajednici,

Uvjerenne da dijete, radi potpunoga i skladnog razvoja svoje osobnosti, treba rasti u obiteljskoj sredini, u ozračju sreće, ljubavi i razumijevanja,

Smatrajući da dijete u potpunosti treba biti pripremljeno za samostalan život u društvu i odgojeno u duhu ideala koji su proglašeni u Povelji Ujedinjenih naroda, osobito u duhu mira, dostojanstva, snošljivosti, slobode, ravnopravnosti i solidarnosti, Imajući na umu da je potreba osiguranja posebne skrbi za dijete istaknuta u Ženevskoj deklaraciji o pravima djeteta iz 1924. godine i u Deklaraciji o pravima djeteta što su je Ujedinjeni narodi usvojili 20. studenoga 1959. godine te da je priznata u Općoj deklaraciji o ljudskim pravima, Međunarodnom paktu o građanskim i političkim pravima (osobito u članku 23. i 24.), Međunarodnom paktu o gospodarskim, socijalnim i kulturnim pravima (osobito u članku 10.) te u statutima i odgovarajućim instrumentima specijaliziranih službi i međunarodnih organizacija koje se bave zaštitom djece,

Imajući na umu da su, kako je naznačeno u Deklaraciji o pravima djeteta, "djetetu, zbog njegove tjelesne i mentalne nezrelosti, potrebni posebna zaštita i skrb, uključujući odgovarajuću pravnu zaštitu prije i nakon rođenja",

Podsjećajući na odredbe Deklaracije o socijalnim i pravnim načelima koja se odnose na zaštitu i dobrobit djece, s posebnim osvrtom na skrbništvo i posvojenje u nacionalnim i međunarodnim okvirima, Pravila Ujedinjenih naroda o standardnom minimumu u maloljetničkom pravosuđu (Pekinška pravila) i Deklaracije o zaštiti žena i djece u izvanrednim uvjetima i oružanom sukobu, Svjesne da u svakoj zemlji svijeta postoje djeca koja žive u izuzetno teškim uvjetima i da njima treba posvetiti posebnu pozornost,

Uzimajući u obzir važnost tradicije i kulturnih vrijednosti svakog naroda u zaštiti i skladnom razvoju djeteta, Svjesne značaja međunarodne suradnje za poboljšanje uvjeta života djece u svim zemljama, osobito u zemljama u razvoju,

Suglasili su se u sljedećemu:

DIO PRVI

članak 1.

U svrhu na koju se ova Konvencija odnosi, dijete označava svaku osobu mlađu od 18 godina, osim ako se zakonom koji se primjenjuje na dijete granica punoljetnosti ne odredi ranije.

članak 2.

1. Države stranke poštivat će i osigurati svakom djetetu na svom području prava navedena u ovoj Konvenciji bez ikakve diskriminacije prema djetetu, njegovim roditeljima ili zakonskim pružateljima skrbi glede njihove rase, boje kože, spola, jezika, vjere, političkog ili drugog uvjerenja, nacionalnoga, etničkoga ili socijalnog podrijetla, imovine, teškoća u razvoju, obiteljskog podrijetla ili kakve druge okolnosti.

2. Države stranke poduzet će sve potrebne mjere za zaštitu djeteta od svih oblika diskriminacije ili kažnjavanja koji polaze od položaja, djelatnosti, izraženog mišljenja ili uvjerenja roditelja, zakonskih pružatelja skrbi ili članova obitelji.

članak 3.

1. U svim akcijama koje u svezi s djecom poduzimaju javne ili privatne ustanove socijalne skrbi, sudovi, državna uprava ili zakonodavna tijela, mora se prvenstveno voditi računa o interesima djeteta.

2. Države stranke obvezuju se da će odgovarajućim zakonodavnim i upravnim mjerama djetetu osigurati zaštitu i skrb kakva je prijeko potrebna za njegovu dobrobit, uzimajući u obzir prava i dužnosti njegovih roditelja, zakonskih pružatelja skrbi ili drugih osoba koje su za nj zakonski odgovorne.

3. Države stranke osigurat će da službe i ustanove odgovorne za skrb ili zaštitu djece budu pod stručnim nadzorom i da svoje djelovanje usklade sa standardima nadležnih vlasti, osobito glede pitanja sigurnosti, zdravlja te broja i stručnosti osoblja.

članak 4.

Države stranke poduzet će sve odgovarajuće zakonodavne, upravne i druge mjere za primjenu prava priznatih u ovoj Konvenciji. Glede gospodarskih, društvenih i kulturnih prava, države stranke poduzet će takve mjere u što širem opsegu svojih raspoloživih sredstava i, u slučaju potrebe, u okviru međunarodne suradnje.

članak 5.

Radi osiguranja odgovarajućeg usmjeravanja i vođenja djeteta u korištenju prava priznatih ovom Konvencijom, a u skladu s razvojnim sposobnostima djeteta, države stranke poštivat će odgovornosti, prava i dužnosti roditelja, zakonskih pružatelja skrbi ili drugih osoba zakonski odgovornih za dijete, ili, ako je potrebno, članova proširene obitelji ili zajednice kako to nalažu mjesni običaji.

članak 6.

1. Države stranke priznaju svakom djetetu prirodno pravo na život.
2. Države stranke će u najvećoj mogućoj mjeri osigurati opstanak i razvoj djeteta.

članak 7.

1. Odmah nakon rođenja djeteta mora biti upisano u matične knjige te mu se mora jamčiti pravo na ime, pravo na državljanstvo i, koliko je to moguće, pravo da zna za svoje roditelje i da uživa njihovu skrb.

2. Države stranke osigurat će primjenu ovih prava u skladu sa svojim nacionalnim zakonodavstvom i obvezama koje proizlaze iz odgovarajućih međunarodnih instrumenata u ovom području, osobito ako bi dijete inače ostalo bez državljanstva.

članak 8.

1. Države stranke obvezuju se jamčiti djetetu pravo na očuvanje svog identiteta, uključujući nacionalnost, ime i obiteljske odnose priznate zakonom u što se neće nezakonito miješati.
2. Ako su djetetu nezakonito uskraćene neke ili sve sastavnice identiteta, države stranke osigurat će odgovarajuću pomoć i zaštitu u cilju njegova što bržeg potvrđivanja.

članak 9.

1. Države stranke osigurat će da se dijete ne odvaja od svojih roditelja protiv njihove volje, osim kada nadležne vlasti pod sudbenim nadzorom odluče, u skladu s važećim zakonima i postupcima, da je odvajanje potrebno radi dobrobiti djeteta. Takva odluke može biti naročito potrebna u posebnim slučajevima, kao što su zloraba roditeljskog položaja ili zanemarivanje djeteta, ili pak kad roditelji žive odvojeno, a mora se donijeti odluke o mjestu djetetova prebivališta.

2. U svakom postupku koji se vodi u skladu sa stavkom 1. ovog članka, svim zainteresiranim stranama mora se omogućiti sudjelovanje i izjašnjavanje.

3. Državne stranke poštivat će pravo djeteta koje je odvojeno od jednoga ili oba roditelja da redovito održava osobne i neposredne odnose s oba roditelja ako se time ne ugrožava njegova dobrobit.

4. Ako je odvajanje posljedica bilo kojega postupka što ga je pokrenula država stranka, primjerice pritvora, zatvora, progona, izručenja ili smrti jednog ili oba roditelja (uključujući i smrt koja je uslijedila iz bilo kojega razloga dok je osoba pod nadzorom države), država stranka će na podnesen zahtjev pružiti roditeljima, djetetu ili, ako je potrebno, drugom članu obitelji, potrebne obavijesti o boravištu odsutnog člana(ova) obitelji, osim kad bi pružanje takve obavijesti moglo štetiti dobrobiti djeteta. Države stranke osigurat će nadalje da podnošenje takvog zahtjeva samo po sebi nema štetne posljedice po zainteresiranu osobu ili osobe.

članak 10.

1. U skladu s obvezama država stranaka po članku 9., stavku 1., zahtjev djeteta ili njegovih roditelja za ulazak u državu stranku ili odlazak iz nje radi obiteljskog sjedinjenja razmatrat će se povoljno, humano i što žurnije. Države stranke osigurat će nadalje da podnošenje takvog zahtjeva nema štetne posljedice za podnositelje zahtjeva i za članove njihove obitelji.

2. Osim u posebnim slučajevima, djetetu čiji roditelji borave u različitim državama mora se jamčiti pravo na redovito održavanje osobnih i neposrednih odnosa s oba roditelja. U tom cilju i u skladu s obvezama država stranaka iz članka 9., stavka 2., države stranke priznat će djetetu i njegovim roditeljima pravo na napuštanje bilo koje zemlje, uključujući vlastitu, i na ulazak u svoju zemlju. Pravo napuštanja bilo koje zemlje bit će podvrgnuto samo onim ograničenjima koja su zakonski propisana i koja su potrebna radi zaštite nacionalne sigurnosti, javnog poretka (ordre public), javnog zdravlja ili morala, ili prava i sloboda drugih te koja su usklađena s ostalim pravima priznatim u ovoj Konvenciji.

članak 11.

1. Države stranke poduzet će mjere za suzbijanje nezakonitog prebacivanja i zadržavanja djece u inozemstvu.

2. U tom cilju države stranke promicat će zaključenje bilateralnih ili multilateralnih sporazuma ili pristupanje postojećim sporazumima.

članak 12.

1. Države stranke osigurat će djetetu koje je u stanju oblikovati vlastito mišljenje, pravo na slobodno izražavanje svojih stavova o svim stvarima koje se na njega odnose, te ih uvažavati u skladu s dobi i zrelošću djeteta.

2. U tu svrhu, djetetu se izravno ili preko posrednika, odnosno odgovarajuće službe, mora osigurati da bude saslušano u svakom sudbenom i upravnom postupku koji se na njega odnosi, na način koji je usklađen s proceduralnim pravilima nacionalnog zakonodavstva.

članak 13.

1. Dijete ima pravo na slobodu izražavanja; to pravo mora, neovisno o granicama, uključivati slobodu traženja, primanja i širenja obavijesti i ideja svake vrste, usmeno ili pismeno, tiskom ili umjetničkim oblikovanjem ili kojim drugim sredstvom prema izboru djeteta.

2. Uživavanje ovoga prava može biti podvrgnuto samo onim ograničenjima koja su određena zakonom i koja su prijeko potrebna:

- a) radi zaštite prava i ugleda drugih, ili
- b) radi zaštite nacionalne sigurnosti ili javnog poretka (ordre public), javnog zdravlja ili morala.

članak 14.

1. Države stranke priznat će djetetu pravo na slobodu misli, savjesti i vjere.

2. Države stranke poštivat će prava i dužnosti roditelja i, u određenim slučajevima, zakonskih pružatelja skrbi, u svezi s pružanjem pomoći djetetu u korištenju svojih prava na način koji je u skladu s njegovim razvojnim sposobnostima.

3. Sloboda izražavanja vjere ili uvjerenja može biti podvrgnuta samo onim ograničenjima koja su zakonom određena i koja su prijeko potrebna radi zaštite javne sigurnosti, zdravlja ili morala ili temeljnih prava i sloboda drugih.

članak 15.

1. Države stranke priznaju djetetu pravo na slobodu udruživanja i slobodu mirnog okupljanja.

2. Uživanju ovih prava ne mogu se postavljati nikakva ograničenja osim onih koja su u zajednici zakonski propisana i koja su u demokratskom društvu prijeko potrebna u interesu nacionalne ili javne sigurnosti, javnog poretka (ordre public), zaštite javnog zdravlja ili morala, ili zaštiti prava i sloboda drugih.

članak 16.

1. Niti jedno dijete ne smije biti izloženo proizvoljnom ili nezakonitom miješanju u njegovu privatnost, obitelj, dom ili prepisku, niti nezakonitim napadima na njegovu čast i ugled. .

2. Dijete ima pravo na zakonsku zaštitu protiv takvog miješanja ili napada.

članak 17.

Države stranke priznaju važnost koju imaju sredstva javnog priopćavanja te će djetetu osigurati prihvat obavijestima i materijalima iz različitih nacionalnih i međunarodnih izvora, osobito onih koji teže promicanju društvene, duhovne i moralne dobrobiti djeteta, kao i njegova tjelesnoga i duševnoga zdravlja.

U tom cilju, države stranke će:

- a) poticati sredstva javnog priopćavanja na širenje obavijesti i materijala koji za dijete imaju društvenu i kulturnu vrijednost u duhu članka 29.;
- b) poticati međunarodnu suradnju u proizvodnji, razmjeni i širenju takvih obavijesti i materijala iz raznovrsnih kulturnih, nacionalnih i međunarodnih izvora;
- c) poticati proizvodnju i širenje knjiga za djecu;
- d) poticati sredstva javnog priopćavanja da osobitu pozornost posvete jezičnim potrebama djeteta koje pripada manjinskoj grupi ili je starosjedilačkog podrijetla;
- e) imajući na umu odredbe članka 13. i 18., poticati razvoj odgovarajućih naputaka za zaštitu djeteta od obavijesti i materijala koji škode njegovu razvoju.

članak 18.

1. Države stranke učinit će sve što je u njihovoj moći u primjeni načela zajedničke roditeljske odgovornosti za odgoj i razvoj djeteta. Roditelji ili zakonski pružatelji skrbi snose najveću odgovornost za odgoj i razvoj djeteta. Dobrobit djeteta mora biti njihova temeljna briga.

2. U cilju jamčenja i promicanja prava utvrđenih u ovoj Konvenciji, države stranke pružit će odgovarajuću pomoć roditeljima i zakonskim pružateljima skrbi kako bi oni mogli ispuniti svoju dužnost prema djetetu, te jačati ustanove i službe za dječju zaštitu i skrb.

3. Države stranke iskoristit će sve odgovarajuće mjere da djeca zaposlenih roditelja mogu uživati zaštitu i skrb ustanova i službi koje im u tom smislu stoje na raspolaganju.

članak 19.

1. Države stranke poduzet će sve potrebne zakonodavne, upravne, socijalne i prosvjetne mjere da zaštite dijete od svakog oblika tjelesnog ili duševnog nasilja, povreda ili zloraba, zanemarivanja ili zapuštenosti, zlostavljanja ili iskorištavanja, uključujući spolno zlostavljanje, dok o njemu brine roditelj(i), zakonski pružatelj skrbi(ci) ili neka druga odgovorna osoba kojoj je skrb djeteta povjerena.

2. Mjere zaštite po potrebi moraju obuhvatiti djelotvorne postupke uvođenja socijalnih programa za pružanje potrebne pomoći djetetu i onima koji o njemu brinu te za druge oblike prevencije i utvrđivanja, izvješćivanja, ukazivanja, istraživanja, postupanja i praćenja slučajeva zlostavljanja djeteta koji su gore opisani i, bude li potrebno, za uključivanje suda.

članak 20.

1. Dijete kojemu je privremeno ili trajno uskraćena obiteljska sredina, ili koje zbog svoje dobrobiti u njoj ne smije ostati, ima pravo na posebnu zaštitu i pomoć države.

2. Države stranke će u skladu sa svojim nacionalnim zakonodavstvom takvom djetetu osigurati zamjensku zaštitu.

3. Takva zaštita može, inter alia, uključivati smještaj kod hranitelja, kafalu po islamskom zakonu, posvojenje ili, po potrebi, smještaj u odgovarajuće ustanove za skrb o djeci. Pri donošenju rješenja, osobita pozornost mora se posvetiti osiguranju kontinuiteta u djetetovu odgoju, kao i njegovu etničkom, vjerskom, kulturnom ili jezičnom podrijetlu.

članak 21.

Države stranke koje priznaju i/ili dopuštaju posvojenje, vodit će računa da se pri tome najveća moguća pozornost posveti dobrobiti djeteta te će:

- a) osigurati da posvojenje službeno odobrava samo stručna služba koja će temeljem odgovarajućih zakona i postupka, kao i svih bitnih i pouzdanih informacija, donijeti odluku o ispravnosti posvojenja s obzirom na situaciju u kojoj se dijete nalazi glede roditelja, rodbine i zakonskih pružatelja skrbi, i utvrditi jesu li zainteresirane strane svjesno pristale na posvojenje nakon što su bile ispravno savjetovane ako savjetovanje bude potrebno;
- b) prihvatiti međudržavno posvojenje kao zamjenski oblik skrbi za dijete, ako se ne može osigurati njegov smještaj u obitelj hranitelja ili posvojitelja ili se ni na koji pogodan način o njemu ne može skrbiti u domovini;
- c) osigurati da dijete koje je predmet međudržavnog posvojenja uživa zaštitu i standarde jednake onima koji su određeni u slučaju domaćeg posvojenja;
- d) poduzeti sve potrebne mjere kako međudržavno posvojenje ne bi vodilo nedopuštenoj materijalnoj koristi za one koji su u to uključeni;
- e) po potrebi promicati ciljeve sadržane u ovom članku zaključivanjem bilateralnih ili multilateralnih dogovora ili sporazuma i, u tom okviru, osigurati da postupak smještaja djeteta u drugu zemlju vode nadležne vlasti ili tijela.

članak 22.

1. Države stranke poduzet će prikladne mjere kako bi dijete koje traži izbjeglički status ili koje se drži izbjeglicom prema važećem međunarodnom i domaćem pravu, bilo da je bez pratnje ili je u pratnji roditelja ili koje druge osobe, primilo primjerenu zaštitu i humanitarnu pomoć u skladu s primjenjivim pravima navedenim u ovoj Konvenciji i drugim međunarodnim instrumentima ljudskih prava kao i humanitarnim instrumentima kojih su spomenute države stranke.

2. U tu će svrhu i u mjeri koju drže potrebnom, države stranke sudjelovati u svim naporima Ujedinjenih naroda i ostalih mjerodavnih međudržavnih ili nevladinih organizacija koje surađuju s Ujedinjenim narodima, da se takvom djetetu pruži zaštita i pomoć i da se pronađu roditelji

ili drugi članovi obitelji svakog djeteta izbjeglice kako bi se od njih prikupile obavijesti potrebne za njegovo ponovno sjedinjenje s obitelji. U slučajevima kad se djetetovi roditelji ili članovi obitelji ne mogu pronaći, njemu će se osigurati ista zaštita kao i svoj drugoj djeci kojoj je iz bilo kojeg razloga privremeno ili trajno uskraćena njihova obiteljska sredina, kako je navedeno u ovoj Konvenciji.

članak 23.

1. Države stranke priznaju da dijete s teškoćama u duševnom ili tjelesnom razvoju treba voditi ispunjen i pristojan život u uvjetima koji jamče dostojanstvo, jačaju djetetovo oslanjanje na vlastite snage i olakšavaju njegovo djelatno sudjelovanje u zajednici.

2. Države stranke priznaju djetetu s teškoćama u razvoju pravo na posebnu skrb te će, ovisno o raspoloživim sredstvima, poticati i osiguravati svakom takvom djetetu kao i onima koji su odgovorni za njegovu skrb, pružanje pomoći koju zatraže i koja je primjerena stanju djeteta i uvjetima u kojima žive njegovi roditelji ili drugi koji skrbe za njega.

3. Priznajući djetetu s teškoćama u razvoju posebne potrebe, pružanje pomoći prema stavku 2. ovog članka bit će besplatno kad god je to moguće, uz uvažavanje materijalnih mogućnosti djetetovih roditelja ili drugih osoba koje o njemu skrbe, te će biti organizirano tako da djetetu s teškoćama u razvoju osigura djelotvoran prihvata obrazovanju, stručnoj izobrazbi, zdravstvenim službama rehabilitacijskim službama, pripremi za zapošljavanje i mogućnostima razonode, što mu omogućuju puno uključivanje u zajednicu i osobni razvoj, uključujući njegov kulturni i duhovni napredak.

4. Države stranke će u duhu međunarodne suradnje promicati razmjenu najvažnijih obavijesti iz područja preventivne zdravstvene zaštite te medicinskog, psihološkog i funkcionalnog tretmana djece s teškoćama u razvoju, uključujući širenje i prihvata obavijestima o metodama rehabilitacije, obrazovanja i izbora zanimanja, kako bi unaprijedile sposobnosti i vještine te proširile domaća iskustva u tim područjima. U svezi s tim, osobita pozornost posvetit će se potrebama zemalja u razvoju.

članak 24.

1. Državne stranke priznaju djetetu pravo na uživanje najviše moguće razine zdravlja i na olakšice glede ozdravljenja i oporavka. Države stranke će nastojati osigurati da nijednom djetetu ne bude uskraćeno njegovo pravo prijema zdravstvenim službama.

2. Države stranke će se zalagati za puno ostvarenje toga prava i osobito poduzimati odgovarajuće mjere:

- a) za smanjenje smrtnosti novorođenčadi i djece;
- b) za pružanja potrebne zdravstvene pomoći i zdravstvene njege svakom djetetu, s težištem na jačanju primarne zdravstvene zaštite

- c) za suzbijanje bolesti i neishranjenosti u okvirima primarne zdravstvene zaštite primjenom, inter alia, lako dostupne tehnologije te osiguranjem odgovarajuće hranjive prehrane i pročišćene pitke vode, imajući na umu opasnosti i rizike od zagađenosti okoliša;
- d) za osiguranje prenatalne i postnatalne zdravstvene zaštite majki;
- e) za pružanje obavijesti, obrazovanja i potpore u korištenju temeljnih spoznaja o dječjem zdravlju i prehrani, prednostima dojenja, osobnoj higijeni i čistoći okoliša te sprječavanju nezgoda, svim slojevima zajednice, osobito roditeljima i djeci;
- f) za razvoj preventivne zdravstvene zaštite, savjetovališta za roditelje te obrazovanja i službi za planiranje obitelji.

3. Države stranke će poduzeti djelotvorne i odgovarajuće mjere za suzbijanje tradicionalnih postupaka koji štete zdravlju djece.

4. Države stranke se obvezuju da će promicati i podržavati međunarodnu suradnju u cilju postizanja punog ostvarenja prava priznatih u ovom članku. U svezi s tim, osobita pozornost posvetit će se zemljama u razvoju.

članak 25.

Države stranke priznaju djetetu koje je od strane nadležnih vlasti stavljeno pod nadzor radi skrbi, zaštite ili zbrinjavanja njegova tjelesnog ili duševnog zdravlja, pravo na povremenu provjeru njege koja mu se pruža i svih drugih okolnosti zbog kojih je primijenjena mjera nadzora.

članak 26.

1. Države stranke će svakom djetetu priznati pravo na socijalnu sigurnost, uključujući socijalno osiguranje, te će poduzeti potrebne mjere za puno ostvarenje ovoga prava u skladu s nacionalnim zakonodavstvom.

2. Te povlastice bi se trebale jamčiti glede mogućnosti i uvjeta u kojima živi dijete i osobe koje su odgovorne za skrb o njemu, kao i svake druge okolnosti povezane sa zahtjevom za dobivanjem povlastica kojega podnosi dijete ili netko u njegovo ime.

članak 27.

1. Države stranke priznaju svakom djetetu pravo na životni standard primjeren njegovu tjelesnom, duševnom, duhovnom, moralnom i društvenom razvoju.

2. Roditelj(i) ili druge osobe, ovisno o njihovim sposobnostima i materijalnim mogućnostima, snose najveću odgovornost za osiguranje životnih uvjeta koji su prijeko potrebni za djetetov razvoj.

3. Države stranke će, ovisno o nacionalnim prilikama i svojim mogućnostima, poduzeti odgovarajuće mjere pomoći roditeljima i drugim osobama koje su odgovorne za dijete u ispunjavanju ovoga prava i, ako je potrebno, osigurati materijalnu pomoć i programe podrške, osobito glede prehrane, odijevanja i smještaja.

4. Države stranke će poduzeti potrebne mjere kako bi osigurale da dijete dobije sredstva za uzdržavanje od roditelja ili drugih osoba koje su za njega materijalno odgovorne, kako unutar države stranke tako i iz inozemstva. Osobito će u slučajevima kad osoba koja je materijalno odgovorna za dijete živi u drugoj zemlji odvojeno od djeteta, države stranke težiti pristupanju ili zaključivanju međunarodnih sporazuma, kao i pronalaženju drugih prikladnih postupaka.

članak 28.

1. Države stranke priznaju svakome djetetu pravo na obrazovanje te će u svrhu ostvarivanja tog prava postupno i na temelju jednakih mogućnosti za svu djecu osobito:

- a) svima osigurati obvezno i besplatno osnovno obrazovanje;
- b) poticati razvoj različitih oblika srednjoškolskog obrazovanja, uključujući opću i stručnu izobrazbu, te ih učiniti raspoloživim i dostupnim svakom djetetu te poduzeti primjerene mjere kao što su uvođenje besplatne izobrazbe i osiguranje materijalne podrške kad je ona potrebna;
- c) svim prikladnim sredstvima učiniti više i visoko obrazovanje dostupno svima na temelju sposobnosti;
- d) učiniti da obavijestiti o školovanju te stručnoj izobrazbi i profesionalnom usmjeravanju budu dostupne svakomu djetetu;
- e) poduzeti mjere za poticanje redovitog dolaska na nastavu i smanjenje stope ispisa djece iz škole..

2. Države stranke poduzet će potrebne mjere kako bi osigurale da se školska stega provodi na način kojim se potvrđuje djetetovo ljudsko dostojanstvo i koji je u skladu s ovom Konvencijom.

3. Države stranke promicat će međunarodnu suradnju u području obrazovanja, osobito u cilju suzbijanja neznanja i nepismenosti diljem svijeta te olakšanja prijema znanstvenim i tehničkim spoznajama i suvremenim metodama podučavanja. U svezi s tim, posebna pozornost posvetit će se potrebama zemalja u razvoju.

članak 29.

1. Države stranke slažu se da obrazovanje djeteta treba usmjeriti prema:

- a) punom razvoju djetetove osobnosti, nadarenosti, duševnih i tjelesnih sposobnosti;
- b) promicanju poštivanja ljudskih prava i temeljnih sloboda te načela proglašениh u Povelji Ujedinjenih naroda;
- c) poticanju poštivanja djetetovih roditelja, njegova kulturnog identiteta, jezika i vrijednota, nacionalnih vrijednota zemlje u kojoj dijete živi i zemlje iz koje potječe te poštivanje civilizacija koje se od njega razlikuju;

- d) pripremi djeteta za odgovoran život u slobodnoj zajednici i u duhu razumijevanja, mira, snošljivosti, ravnopravnosti spolova i prijateljstva među svim narodima, etničkim, nacionalnim i vjerskim grupama te osobama starosjedilačkog podrijetla;
- e) poticanju zaštite prirodnog okoliša.

2. Niti jedan dio ovoga članka ili članka 28. neće se protumačiti na način kojim bi se ometala sloboda pojedinaca ili ustanova da osnivaju i upravljaju obrazovnim ustanovama, pod uvjetom da se uvijek rukovode načelima iz stavka 1. ovoga članka i da obrazovanje u takvim ustanovama zadovoljava minimalne standarde koje propiše država.

članak 30.

U onim državama strankama gdje postoje etničke, vjerske ili jezične manjine ili osobe starosjedilačkog podrijetla, djetetu koje pripada takvoj manjini ili koje je starosjedilačkog podrijetla ne smije se uskratiti njegovo pravo, da u zajednici s ostalim članovima njegove grupe, uživa svoju kulturu, ispovijeda svoju vjeru i obavlja vjerske obrede ili koristi svoj jezik.

članak 31.

1. Države stranke priznaju djetetu pravo na odmor i slobodno vrijeme, na igru i razonodu primjerenu njegovoj dobi, kao i na slobodno sudjelovanje u kulturnom životu i umjetnostima.

2. Države stranke poštivat će i promicati pravo djeteta na puno sudjelovanje u kulturnom i umjetničkom životu te će poticati ostvarenje primjerenih i jednakih uvjeta za provođenje kulturnih, umjetničkih, rekreativnih i slobodnih djelatnosti.

članak 32.

1. Države stranke priznaju pravo djetetu na zaštitu od gospodarskog izrabljivanja i obavljanja bilo kojega posla koji bi za nj bio pogibeljan ili ometao njegovo obrazovanje, bio štetan za njegovo zdravlje ili njegov tjelesni, duševni, duhovni, moralni ili društveni razvoj.

2. Države stranke poduzet će zakonodavne, upravne, socijalne i prosvjetne mjere kako bi osigurale ispunjenje odredbi ovoga članka. U tom cilju, a u skladu s važećim odredbama drugih međunarodnih instrumenata, države stranke će osobito:

- a) odrediti minimalnu dob ili minimalne dobi za zapošljavanje;
- b) odrediti primjereno radno vrijeme i uvjete zapošljavanja;
- c) odrediti primjerene kazne i ostale mjere kako bi se osigurala djelotvorna primjena ovoga članka.

članak 33.

Države stranke poduzet će odgovarajuće mjere, uključujući zakonske, upravne, socijalne i prosvjetne mjere, kako bi djecu zaštitile od nezakonite uporabe opojnih droga i psihotropnih sredstava koji su opisani u važećim međunarodnim ugovorima te spriječile korištenje djece u nezakonitoj proizvodnji i trgovini takvim tvarima.

članak 34.

Države stranke obvezuju se da će zaštititi dijete od svakog oblika spolnog izrabljivanja i zlostavljanja. U tu će svrhu države stranke osobito poduzeti sve nacionalne, bilateralne i multilateralne mjere kako bi spriječile:

- a) navođenje ili prinuđivanje djeteta na bavljenje bilo kojom nezakonitom spolnom djelatnošću;
- b) izrabljivačku uporabu djeteta u prostituciji ili kakvoj drugoj nezakonitoj spolnoj djelatnosti;
- c) izrabljivačku uporabu djeteta u pornografskim predstavama i materijalima.

članak 35.

Države stranke poduzet će sve odgovarajuće nacionalne, bilateralne i multilateralne mjere kako bi spriječile otmicu, prodaju i trgovinu djecom u bilo koju svrhu i u bilo kojem obliku.

članak 36.

Države stranke štitiće dijete od svih drugih oblika izrabljivanja koji na bilo koji način štete dobrobiti djeteta.

članak 37.

Države stranke pobrinut će se da:

- a) niti jedno dijete ne bude podvrgnuto mučenju ili drugom okrutnom, nečovječnom ili ponižavajućem postupku ili kazni. Ni smrtna kazna ni kazna doživotnog zatvora bez mogućnosti puštanja na slobodu ne smije se određivati za prijestupe koje počinu osobe mlađe od 18 godina;
- b) niti jednom se djetetu neće nezakonito i proizvoljno oduzeti sloboda. Uhićenje, pritvaranje ili zatvaranje djeteta obavljat će se u skladu sa zakonom, kao krajnja mjera i na najkraće moguće vrijeme;
- c) sa svakim djetetom kojemu je oduzeta sloboda postupat će se ljudski i s poštivanjem prirođenog dostojanstva svakog ljudskog bića, uzimajući u obzir potrebe osoba te dobi. Osobito će se svako dijete kojem je oduzeta sloboda držati odvojeno od odraslih, osim kad se odluči suprotno zbog njegove dobrobiti, te će, osim izuzetnih okolnosti, imati pravo održavati odnose sa svojom obitelji dopisivanjem i posjetima;
- d) svako dijete kojemu je oduzeta sloboda imat će pravo na neodgodivu pravnu i drugu odgovarajuću pomoć te pravo na osporavanje zakonitosti oduzimanja slobode pred sudom, ili kakvim drugim odgovarajućim neovisnim i nepristranim tijelima vlasti, kao i na neodgodivo donošenje odluke o svakom takvom pitanju.

članak 38.

1. Države stranke obvezuju se da će poštivati i jamčiti poštivanje pravila međunarodnoga humanitarnog prava koja se primjenjuje u oružanim sukobima, a odnose se na dijete.

2. Države stranke poduzet će sve korisne mjere kako bi osigurale da osobe mlađe od 15 godina nisu izravno uključene u neprijateljstva.

3. Države stranke će se suzdržati od novačenja osoba mlađih od 15 godina u svoje oružane postrojbe. Pri novačenju osoba koje su navršile 15 godina, ali su mlađe od 18., države stranke će nastojati dati prednost najstarijima.

4. U skladu s obvezama koje proizlaze iz međunarodnoga humanitarnog prava glede zaštite civilnog pučanstva u oružanim sukobima, države stranke će poduzeti sve korisne mjere kako bi osigurale zaštitu i skrb za djecu pogođenu oružanim sukobom.

članak 39.

Države stranke će poduzeti sve odgovarajuće mjere za promicanje tjelesnoga i duševnog oporavka i vraćanja u društvo djeteta koje je žrtva: bilo kojeg oblika zapostavljanja, izrabljivanja ili zlostavljanja; mučenja ili bilo kojeg drugog oblika okrutnog, neljudskog ili ponižavajućeg postupka ili kazne; ili pak oružanog sukoba. Oporavak i vraćanje u društvo osigurat će se u sredini koja potiče djetetovo zdravlje, samopoštovanje i dostojanstvo.

članak 40.

1. Države stranke priznaju svakome djetetu koje je osumnjičeno ili optuženo, ili za kojega je utvrđeno da je prekršilo krivični zakon, pravo da se s njime postupa na način koji je u skladu s promicanjem njegova osjećaja dostojanstva i vrijednosti, kojim se jača djetetovo poštivanje ljudskih prava i temeljnih sloboda drugih i koji uzima u obzir djetetovu dob i poželjnost promicanja njegova povratka u zajednicu te njegova preuzimanja djelatne uloge u toj zajednici.

2. U tom cilju, a uzevši u obzir odgovarajuće odredbe međunarodnih instrumenata, države stranke će osobito osigurati da:

a) ni jedno dijete ne bude osumnjičeno, optuženo ili da se za njega utvrdi da je prekršilo krivični zakon za djela ili propuste koji u vrijeme kad su počinjeni nisu bili zabranjeni međunarodnim ili nacionalnim zakonima;

b) svako dijete koje je osumnjičeno ili optuženo za kršenje krivičnog zakona ima najmanje slijedeća jamstva:

i) da se drži nevinim sve dok se njegova krivnja zakonski ne dokaže;

ii) da se neodgodivo i izravno obavješćuje o optužbama protiv njega i, ako je primjereno, preko roditelja ili zakonskih pružatelja skrbi, te da ima pravnu i drugu pomoć u pripremi i iznošenju svoje obrane;

iii) da njegov slučaj neodložno razmotre stručna, neovisna i nepristrana tijela vlasti ili sudsko tijelo u pravičnoj raspravi u skladu sa zakonom i u nazočnosti pravnog ili drugog savjetnika te roditelja ili zakonskih pružatelja skrbi ako to nije protivno dobrobiti

djeteta glede njegove dobi i stanja;

- iv) da se ne prisiljava na davanje iskaza ili priznanje krivice; da može ispitati ili dati ispitati svjedoke optužbe i osigurati sudjelovanje i ispitivanje svjedoka u svoju korist pod istim uvjetima;
- v) ako je prekršilo krivični zakon, da u skladu sa zakonom ima pravo tu odluku i mjere koje iz nje proizlaze dati na provjeru višim stručnim, neovisnim i nepristranim tijelima vlasti ili sudskom tijelu;
- vi) da ima pravo na besplatnu pomoć prevoditelja ako ne razumije jezik na kojemu se vodi rasprava;
- vii) da se poštuje njegova privatnost na svim razinama postupka.

3. Države stranke nastojat će promicati uvođenje zakona, postupaka, upravnih tijela i ustanova posebno namijenjenih djeci koja su osumnjičena ili optužena, ili se utvrdilo da su prekršila krivični zakon, osobito:

- a) određivanje minimalne dobi ispod koje će se držati da djeca nisu sposobna učiniti prekršaj prema krivičnom zakonu;
- b) određivanje mjera postupanja s takvom djecom bez pribjegavanja sudskim postupcima, uz osiguranje punog poštivanja ljudskih prava i pravne zaštite kad god je to primjereno i poželjno.

4. Djeci moraju biti dostupne različite mogućnosti, kao što su pravila o skrbi, usmjeravanju i nadzoru nad njima; savjetovanje i uvjetno služenje kazne, hraniteljsko zbrinjavanje, obrazovanje i programi stručne izobrazbe te druge zamjenske mogućnosti institucionalne skrbi, kako bi se osigurao prihvat primjeren njihovoj dobrobiti te u skladu s okolnostima u kojima se nalaze i počinjenom prekršaju.

članak 41.

Ništa iz ove Konvencije ne smije ugroziti odredbe koje više pridonose ostvarivanju prava djeteta, a koje mogu biti sadržane u:

- a) zakonu države stranke, ili
- b) međunarodnom zakonu koji se primjenjuje u toj državi.

DIO DRUGI

članak 42.

Države stranke obvezuju se da će masovno upoznati odrasle i djecu s načelima i odredbama ove Konvencije koristeći se primjerenim i djelatnim sredstvima.

članak 43.

1. U svrhu utvrđivanja ostvarenog napretka država stranaka u dostizanju i ispunjavanju obveza prihvaćenih u ovoj Konvenciji, osnovat će se Odbor za prava djeteta koji će obavljati niže navedene poslove.

2. Odbor će biti sastavljen od deset stručnjaka visokog moralnog ugleda i osvjedočenje stručnosti iz područja obuhvaćenog ovom Konvencijom. Članove Odbora birat će države stranke među svojim državljanima koji će nastupati u osobnom svojstvu, a pozornost će se obratiti podjednakoj zemljopisnoj zastupljenosti, kao i jednakoj zastupljenosti glavnih pravnih sustava.
3. članovi Odbora birat će se tajnim glasovanjem s popisa osoba koje predlažu države stranke. Svaka država stranka ima pravo predložiti jednoga svog državljanina.
4. Prvi izbori za Odbor održat će se najkasnije šest mjeseci od datuma stupanja na snagu ove Konvencije, a kasnije svake dvije godine. Najmanje četiri mjeseca prije svakog novog izbora, glavni tajnik Ujedinjenih naroda uputit će poziv državama strankama da u roku dva mjeseca dostave imena svojih predloženika. Potom će glavni tajnik pripremiti popis svih predloženika abecednim redom s naznakom država stranaka koje ih predlažu i dostaviti ga državama strankama ove Konvencije.
5. Izbori će se provoditi na sastancima država stranaka koje će sazivati glavni tajnik Ujedinjenih naroda u sjedištu Ujedinjenih naroda. Na tim će sastancima, na kojima će dvije trećine država stranaka tvoriti kvorum, u Odbor biti izabrane one osobe koje dobiju najveći broj glasova i apsolutnu većinu glasova zastupnika država stranaka koji su nazočni i koji glasuju.
6. članovi Odbora bit će izabrani na razdoblje od četiri godine. Oni mogu biti ponovno birani budu li ponovno predloženi. Mandat pet članova Odbora izabranih na prvim izborima isteći će nakon dvije godine; odmah nakon prvih izbora imena te petorice utvrdit će ždrijebom predsjedavajući sastanka.
7. Ako član Odbora umre, ili podnese ostavku, ili pak izjavi da zbog bilo kakvog razloga više nije u stanju ispunjavati svoje dužnosti u Odboru, država stranka koja ga je imenovala na njegovo će mjesto za preostali dio mandata postaviti drugoga stručnjaka iz redova svojih državljana, pod uvjetom da Odbor odobri imenovanje.
8. Odbor će odrediti svoj poslovnik.
9. Odbor će birati svoje dužnosnike na rok od dvije godine.
10. Sastanci Odbora redovito će se održavati u sjedištu Ujedinjenih naroda ili na kakvome drugom pogodnom mjestu koje Odbor odredi. Odbor će se redovito sastajati jednom godišnje. Trajanje sastanka Odbora određivat će se i po potrebi mijenjati na sastancima država stranaka ove Konvencije, ovisno o suglasnosti s Glavnom skupštinom Ujedinjenih naroda.

11. Glavni tajnik Ujedinjenih naroda osigurat će potrebno osoblje i opremu za djelotvorno obavljanje zadataka Odbora u skladu s ovom Konvencijom.

12. Uz odobrenje Glavne skupštine, članovi Odbora ustanovljenog prema ovoj Konvenciji, primat će plaću iz sredstava Ujedinjenih naroda prema uvjetima koje odredi Glavna skupština Ujedinjenih naroda.

članak 44.

1. Države stranke obvezuju se posredstvom glavnog tajnika Ujedinjenih naroda podnositi Odboru izvješća o usvojenim mjerama kojima se ispunjavaju ovdje priznata prava i o napretku koji je postignut u uživanju tih prava:
a) u roku dvije godine od dana stupanja na snagu ove Konvencije u pojedinoj državi stranci;
b) nakon toga, svakih pet godina.

2. Izvješća koja se podnose na temelju ovoga članka ukazivat će na čimbenike i, po potrebi, na poteškoće koji utječu na stupanj ispunjenja obveza iz ove Konvencije. Izvješća će također sadržavati dovoljno obavijesti kako bi Odbor mogao steći cjelovit uvid u primjenu Konvencije u određenoj zemlji.

3. Država stranka koja je Odboru podnijela cjelovito izvješće, ne mora u svojim slijedećim izvješćima koja se podnose u skladu sa stavkom 1.b) ovoga članka ponavljati ranije dostavljene osnovne obavijesti.

4. Odbor može zatražiti od država stranaka dopunske obavijesti u svezi s primjenom ove Konvencije.

5. Odbor će svake dvije godine posredstvom Gospodarskog i društvenog vijeća podnositi izvješća o svojim djelatnostima Glavnoj skupštini Ujedinjenih naroda.

6. Države stranke će svoja izvješća učiniti dostupnim širokoj javnosti u svojim zemljama.

članak 45.

U cilju unaprjeđivanja djelotvorne primjene Konvencije i poticanja međunarodne suradnje u području obuhvaćenom Konvencijom:

a) specijalizirane službe, Fond Ujedinjenih naroda namijenjen djeci (UNICEF) i ostala tijela Ujedinjenih naroda imat će pravo na svoje predstavnike kad se raspravlja o primjeni odredaba ove Konvencije koje spadaju u njihovo

područje djelatnosti. Odbor može pozvati specijalizirane službe, UNICEF i ostala nadležna tijela po svom izboru kako bi dobio stručne savjete glede primjene Konvencije u njihovim područjima djelatnosti. Odbor može zatražiti od specijaliziranih službi, UNICEF-a i ostalih tijela Ujedinjenih naroda izvješća o primjeni Konvencije unutar njihovih područja djelatnosti;

b) Bude li držao potrebnim, Odbor će specijaliziranim službama, UNICEF-u i ostalim mjerodavnim tijelima dostaviti svako izvješće država stranaka u kojemu se traži ili iskazuje potreba za tehničkim savjetom ili pomoći, zajedno sa svojim mogućim

primjedbama i prijedlozima u svezi s tim zahtjevima ili pozivima;

c) Odbor može preporučiti Glavnoj skupštini da od glavnog tajnika zatraži da se u njezino ime pokrenu istraživanja pojedinih pitanja prava djeteta;

d) Odbor može predlagati i izdavati opće naputke temeljene na primljenim obavijestima prema članku 44. i 45. ove Konvencije. Takvi prijedlozi i opći naputci dostavit će se svakoj zainteresiranoj državi stranci i podnijeti Glavnoj skupštini zajedno s mogućim primjedbama država stranaka.

DIO TREĆI

članak 46.

Ova Konvencija bit će otvorena za potpisivanje svim državama.

članak 47.

Ova Konvencija podliježe ratifikaciji. Instrumenti ratifikacije bit će položeni kod glavnog tajnika Ujedinjenih naroda.

članak 48.

Ova Konvencija će ostati otvorena za prihvrat svim državama. Instrumenti prijema bit će položeni kod glavnog tajnika Ujedinjenih naroda.

članak 49.

1. Ova Konvencija stupa na snagu trideseti dan nakon datuma polaganja dvadesetoga po redu instrumenta ratifikacije ili prijema kod glavnog tajnika Ujedinjenih naroda.

2. U državama koje pristupaju ili ratificiraju Konvenciju nakon polaganja dvadesetoga po redu instrumenta ratifikacije ili prijema, ova će Konvencija stupiti na snagu trideseti dan nakon polaganja instrumenata ratifikacije ili prijema tih država.

članak 50.

1. Svaka država stranka može predložiti izmjene i dostaviti ih glavnom tajniku Ujedinjenih naroda. Glavni tajnik će potom priopćiti državama strankama predloženu izmjenu uz zahtjev da se izjasne žele li da se sazove sastanak država stranaka u svrhu razmatranja i glasovanja o prijedlozima. U slučaju da se u roku četiri mjeseca od takvog priopćenja najmanje jedna trećina država stranaka izjasni u prilog sazivanja sastanka, glavni tajnik Ujedinjenih naroda će sazvati sastanak pod pokroviteljstvom Ujedinjenih naroda. Svaka izmjena koja se izglasa većinom glasova država stranaka koje su prisutne na sastanku i koje glasuju, dostavit će se Glavnoj skupštini na usvajanje.

2. Izmjena usvojena u skladu sa stavkom 1. ovoga članka stupa na snagu kad je usvoji Glavna skupština Ujedinjenih naroda i prihvati dvotrećinska većina država stranaka.

3. Kada izmjena stupi na snagu, ona obvezuje sve države stranke koje su je prihvatile, dok druge države stranke i nadalje obvezuju odredbe ove Konvencije i sve ranije prihvaćene izmjene.

članak 51.

1. Glavni tajnik Ujedinjenih naroda primit će i dostaviti svim državama strankama tekst pridržaja koje su države usvojile u vrijeme ratifikacije ili pristupanja.

2. Pridržaj koji je nespojiv s ciljevima i svrhom ove Konvencije neće se dopustiti.

3. Pridržaji se mogu povući u bilo koje doba pismenom izjavom upućenom glavnom tajniku Ujedinjenih naroda koji će o tome obavijestiti sve države stranke. Izjava stupa na snagu s datumom kojim je pristigla glavnom tajniku.

članak 52.

Država stranka može odstupiti od ove Konvencije pismenom izjavom koju šalje glavnome tajniku Ujedinjenih naroda. Odstup stupa na snagu godinu dana nakon što glavni tajnik primi pismenu izjavu.

članak 53.

Glavni tajnik Ujedinjenih naroda određen je za pohranitelja ove Konvencije.

članak 54.

Izvornik ove Konvencije, kojega su arapski, kineski, engleski, francuski, ruski i španjolski tekstovi jednako vjerodostojni, bit će pohranjen kod glavnog tajnika Ujedinjenih naroda.

Potvrđujući navedeno, dolje potpisani opunomoćenici, uredno ovlašteni od svojih vlada, potpisali su ovu Konvenciju.

Partnerske organizacije u projektu Quality4Children

FICE (Fédération Internationale des Communautés Educatives – Međunarodna organizacija za izvanobiteljski odgoj djece)

Glavni cilj FICE-a jest promicanje skrbi za djecu i mlade širom svijeta.

FICE:

- priznaje individualnost djece, mladih osoba i njihovih roditelja i ne prisiljava ih da se podvrgavaju ustaljenim normama
- podržava obitelj kao osnovnu društvenu jedinicu za odgoj djeteta
- zauzima se za najvišu kvalitetu odgoja i skrbi za djecu i mlade koji ne mogu živjeti u vlastitoj obitelji
- traži individualna rješenja kako bi udovoljila potrebama svakog djeteta ili mlade osobe
- ohrabruje razvoj usluga za djecu putem istraživanja i novih teorijskih spoznaja
- temelji svoj rad na Konvenciji Ujedinjenih naroda o pravima djeteta
- strogo se pridržava pravila političke i vjerske neutralnosti
- vrednuje raznolikost i odbacuje bilo koji oblik diskriminacije na temelju rase, boje kože, spola, jezika, vjeroispovijesti, političkih uvjerenja ili socijalnog porijekla.

Kako bi postigla svoje ciljeve, FICE-International:

- djeluje kroz nacionalne organizacije čiji se članovi bave pružanjem usluga djeci i mladima, ili rade u pomoćnim službama kao što su edukativni programi za osoblje ili upravljanje uslugama;
- podržava nacionalne organizacije članice stvaranjem mreža kontakata;
- organizira međunarodne kongrese, obično u razmacima od dvije godine;
- podržava projekte koji omogućuju susrete djece, mladih i pružatelja skrbi iz različitih zemalja, kao što su, na primjer, Balkanski kampovi prijateljstva;
- ohrabruje međunarodne razmjene djelatnika i/ili djece i mladih;
- prokušanim djelatnicima nudi program stručne razmjene;
- organizira međunarodne seminare, stručne radionice i radna druženja za djelatnike, usredotočujući se na teme vezane za pružanje usluga skrbi djeci i mladima
- savjetuje se s UNESCO-om, Europskom unijom, Vijećem Europe, Ekonomskim i socijalnim vijećem UN-a i drugim međunarodnim tijelima
- pruža informacije i mogućnosti za umrežavanje putem svoje internetske stranice
- širi nove ideje i rezultate istraživanja preko svojih publikacija.

IFCO (International Foster Care Organisation)

Međunarodna organizacija za udomiteljstvo djece (IFCO) jedina je međunarodna organizacija koja se bavi isključivo promicanjem i podrškom skrbi obiteljskog tipa i udomiteljstva širom svijeta. IFCO je osnovana 1981. godine u Oxfordu (Velika Britanija) kao platforma za razmjenu informacija, znanja i iskustva među svim udomiteljskim organizacijama i dionicima s područja udomiteljske skrbi u svijetu. U 25 godina postojanja, IFCO je izvršila velik utjecaj na razvoj skrbi obiteljskog tipa u svijetu. IFCO organizira regionalne mreže, međunarodne konferencije i radionice, objavljuje časopis i e-bilten te održava informativnu internetsku stranicu. IFCO polaže veliku važnost na rad s mladima, koji su prisutni i uključeni na svim razinama i u svim aktivnostima.

IFCO ima članice u više od 60 zemalja. Uz predano pružanje kvalitetnih usluga brojnim članicama, organizacija se proteklih godina posvetila i razvoju projekata, koje koordinira iz središnjeg ureda u Haagu, u Nizozemskoj. Preko svojih članica i partnerskih organizacija i kroz rad na projektima, IFCO nudi savjetodavnu i druge vrste pomoći za razvoj udomiteljskih usluga u mnogim dijelovima svijeta. Savjetodavna pomoć uvijek se pruža u tijesnoj suradnji s relevantnom državom i partnerima iz regije. Na raspolaganju nam je i niz međunarodnih stručnjaka koji u takvim projektima mogu pružiti kratkoročnu specijalističku pomoć.

Više o IFCO-u možete saznati na web stranici www.ifco.info ili preko ureda za koordinaciju u Haagu, Nizozemska.

SOS-Dječje selo

Prvo SOS-Dječje selo osnovano je 1949. godine u Imstu, u Austriji. Nastalo je iz iskrene želje da se pomogne nezbrinutoj djeci – djeci koja su u 2. svjetskom ratu ostala bez doma, sigurnosti i obitelji.

Danas je SOS-Kinderdorf International krovna organizacija koja okuplja više od 130 nacionalnih udruga SOS-Dječjeg sela sa svih strana svijeta. SOS-Dječje selo pruža skrb obiteljskog tipa djeci koja su izgubila roditelje ili više ne mogu živjeti s njima. Uz to pruža podršku ugroženoj djeci i njihovim obiteljima putem programa namijenjenih jačanju njihove sposobnosti da se nose s problemima, osigurava njihov pristup osnovnim uslugama i pruža zdravstvenu, obrazovnu i psihosocijalnu podršku.

SOS-Dječje selo djeluje u duhu Konvencije Ujedinjenih naroda o pravima djeteta, promičući ta prava širom svijeta. Ima status savjetnika u Ekonomskom i socijalnom vijeću Ujedinjenih naroda i članica je Akcijske grupe za prava djeteta koja podupire Strategiju za zaštitu prava djeteta Europske unije.

Impresum

Impresum

Za sadržaj odgovara:

Quality4Children
Inicijativa FICE, IFCO i SOS-Dječjeg sela
Hermann Gmeiner Str. 51
A-6010 Innsbruck
Austrija
Telefon: +43-512-3316-0
Faks: +43-512-3316-5686
e-mail: quality4children@sos-kd.org
www.quality4children.info

Voditelji projekta:

Werner Hilweg
Christian Posch

Koordinatori projekta:

Oscar Germes Castro
Mai Nguyen-Feichtner

Mladi u projektu *Q4C*:

Svein Even Borgen (NO) Helen Rid (AT)
Sandra Bürger (AT) Amalia Serban (RO)
Judith Johansen (NO) Emmanuel Sherwin (IE)
Kersti Kukk (EE) Rinske van Sloten (NL)
Alexandar Milanov (BG) Odd Eigil Spørck (NO)
Ingrida Peculyte (LT) Johann Weissensteiner (AT)

Povjerenstvo:

Sandra Bürger Monika Niederle
Else Dugstad Christian Posch
Chris Gardiner Ivanka Shalapatova
Oscar Germes Castro Emmanuel Sherwin
Werner Hilweg Bettina Terp
Janneke Holwerda-Kuipers Bep van Sloten
Mai Nguyen-Feichtner Rinske van Sloten

Nacionalni koordinatori: Carola Bengtsson (SE) Ryszard Kucha (PL)
 Francesco Colizzi (IT) Anne Marie Le Tourneau (GB)
 Kurt De Backer (BE) Irena Liepina (LV)
 Maria Dantcheva (BG) Juha Luomala (FI)
 Carmen Delgado (ES) Michaela Marksova-Tominova (CZ)
 Tanja Gregorec (SI) Slavenka Martinovic (HR)
 Bragi Gudbrandsson (IS) Elmet Puhm (EE)
 Sabine Hartig (DE) John Rolé (MT)
 Søren Hegstrup (DK) Isabel Rufino (PT)
 Keith Henderson (IE) Daniela Serban (RO)
 Maria Herczog (HU) Stergios Sifnios (GR)
 Emine Insay (Northern Cyprus) Katerina Slesingerova (CZ)
 Dale Kabasinskaite (LT) Annegret Wigger (CH)
 Günsiray Koçun (TR) Daniela Zilinciková (SK)
 Michel Krier (LU)

Lektori: Kathrin Bielowski Beatrix Fleischmann
 Christine Davey Thomas Harvey Timlin
 Markus Claus Egger

Partneri za povratne informacije: Véronique Lerch Raluca Verweijen-Slamnescu
 Kélig Puyet Annegret Wigger
 Elisabeth Ullmann

Referentni okvir: Defence for Children International, Nizozemska

Bilješke

Bilješke

